Vendl Aladár akadémikus, a geológia egykori műegyetemi professzora

(1886-1971)

Dr. Vendl Aladár professzor úrra emlékezünk, annak kapcsán, hogy 2001. május közepén egy érdekes dolog történt.

Tassy Mihály úr, okl. bányamérnök, a kőbányászat elkötelezettje és művelője, a budapesti Verseny utcai piacon járva felfigyelt az egyik árus asztalán fekvő különlenyomatokra, és mellettük **Vendl Aladár** 1909. március 23-án kiállított, eredeti tanári oklevelére, és nyomban megvásárolta azokat. Az iratok egy Duna-kanyarbeli villa lomtalanítása kapcsán kerültek az ócska piacra. Örömteli, hogy a pergamenre írott, mintegy kilencvenéves tanári oklevél megkerült és meglepően jó állapotban van.

A különlenyomatok között volt **dr. Vendl Aladár professzor** úr elnöki megnyitója, amelyet a Magyarhoni Földtani Társulat 1938. évi közgyűlésén mondott el, édes anyanyelvünk védelme érdekében. Az elnöki megnyitó tárgya és tartalma az eltelt több mint hatvan esztendő ellenére sem vesztett időszerűségéből, és korunkban is megszívlelendő intő szó. Másik különlenyomat a **Vendl professzor** úr halálakor (1971.) elhangzott méltatást tartalmazza, amelynek szerzője **dr. Bidló Gábor** egy. docens úr, aki hűséges tanítványként és munkatársként ma is mesterének tekinti a **Professzor urat**. A méltatatás **Vendl professzor** úr gazdag irodalmi munkásságának felsorolásával zárul.

Tassy Mihály úr a becses emlékeket **dr. Kleb Béla** egy. docens úrnak, illetve a BME Építőanyagok és Mérnökgeológia Tanszék mérnökgeológiai tanszékcsoportjának ajándékozta megőrzésre. Az oklevelet később dr. Kleb Béla tanár úr átadta a Vendl-hagyaték gondozójának, **dr. Dudich Endre** c. egyetemi docens úrnak.

Szerencsémre, véletlenül jelen voltam az adományozásnál, és hozzájárulást kaptam az érintettektől arra, hogy **Vendl professzor** úr tanári oklevelét és a különlenyomatokat az egykori és mai egyetemi hallgatóknak, a geológusok széles körének, minden kedves érdeklődőnek az Interneten bemutassam.

Elsőnek a tanári oklevelet tekintsék meg. Ha a képre kattintanak, az oklevél kinagyítható.

2758. szám.

TANÁRI OKLEVÉL

Mi országos középiskolai tanárvizsgáló bizottsági elnök és vizsgáló tagok bizonyitjuk hogy

Vendl Aladár úr

ki az 1886. évben Gyergyóditrón született és felsőbb tanulmányait a budapesti királyi magyar tudomány egyetemen végezte előttünk az 1883. XXX. törvényczikk követelte képesítő vizsgálatot letette, még pedig a következő eredménynyel

I. az alapvizsgálaton

1) a magyar nyelv és irodalomból kitünő 2) a természetrajzból kitünő 3) a vegytanból kitünő

II. a szakvizsgálaton

1) a természetrajzból kitünő

2) a vegytanból kitünő eredménynyel

III. a philosophiai és paedagogiai vizsgálaton

1) a philosophia elemeiből dicséretes 2) a paedagogiából jó eredménynyel

E vizsgálat alapján mi Vendl Aladár urat a természetrajznak és a vegytannak magyar tannyelvű középiskolákban való tanitására a m. kir. vallás és közoktatásügyi Ministeriumtól ránk ruházott hatalomnál fogva képesitettnek nyilatkoztatjuk.

Minek hiteléül ezen oklevelet kiadtuk és az országos középiskolai tanárvizsgáló bizottság pecsétjével és saját aláirásunkkal megerősitettük.

Kelt Budapesten, 1909. márczius 23.

elnök

tanárvizsgáló bizottsági tagok

Földtani Közlöny, Bull. of the Hungarian Geol. Soc.

(1938.) Vol. 68. No. 1-3. p. 71-80.

A Magyarhoni Földtani Társulat 78. Közgyűlésének elnöki megnyitója

Dr. Vendl Aladár

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Tisztelettel üdvözlöm a Magyarhoni Földtani Társulat működését mindig nagy érdeklődéssel kísérő miniszterek, intézmények és társulatok képviselőjét: a m. kir. pénzügyminiszter úr képviseletében megjelent *Böhm Ferenc* miniszteri osztályfőnök urat, a m. kir. iparügyi miniszter úr nevében jelen lévő *telegdi Roth*

Károly dr. állami szénbányászati igazgató, miniszteri tanácsost, egyetemi tanár urat, a m. kir. földművelésügyi minisztérium képviselőjét, *Kund Ede Zoltán dr.*miniszteri osztálytanácsos urat, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr képviseletében itt levő Ybl Ervin dr. miniszteri tanácsos urat, a m. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya- Kohó- és Erdőmérnöki Kara nevében megjelent *Vitális István dr. egyetemi tanár urat, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület küldöttjeit: Róth Flóris* bányaügyi főtanácsos urat és *Káposztás Pál dr.* urat, a Magyar Mérnök- és Építész Egylet nevében megjelent *Pap Ferenc*urat, a Székesfővárosi Vízművek vezérigazgatóját, a Kir. Magyar Természettudományi Társulat képviseletében jelenlevő *Gombocz Endre dr.* egyetemi c. rk. tanár, főtitkár urat, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége képviselőjét, *Farkass Kálmán ny. h. államtitkár urat, a Magyar Barlangkutató Társulat nevében* megjelent *Kandič Ottokár dr.* egyetemi c. ny. rk. tanár urat, a Budapesti Földrengési Observatoriumot képviselő *Simon Béla dr.* megbízott igazgató urat, a Budapest Székesfőváros Iskolánkívüli Népművelési Bizottság nevében megjelent *Pályi Sándor tanár urat.*

Melegen és mély tisztelettel köszöntöm a megjelent hölgyeket és urakat.

A jegyzőkönyv hitelesítésére felkérem *Lóczy Lajos dr., Vitális István dr. és Zsivny Viktor dr. urakat.*

Gondolatunk legelőször az elmúlt évben örökre eltávozottakhoz. szálljon.

Heim Albert tiszteleti tagunk, *Reichert Róbert* választmányunk tagja és *Maros Imre*, a Földtani Közlöny idegen nyelvű részének évtizedeken át szerkesztője és éveken át másodtitkárunk örökre eltávozott körünkből. Róluk mindjárt külön megemlékezések fognak elhangzani.

Május 31-én halt meg *Litschauer Lajos* ny. min. tanácsos, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület 32 éven át volt titkára, a Bányászati és Kohászati Lapok főszerkesztője (szül. Nagyágon, 1858. április 13-án). Vérbeli bányász volt, s ezért mindig a legnagyobb érdeklődéssel figyelte a földtan fejlődését. Társulatunknak 1886. óta volt hű tagja. Mikor a Bányászati és Kohászati Lapok főszerkesztője volt, mindig arra törekedett, hogy folyóiratában földtani értekezések is minél gyakrabban megjelenjenek.

Július 8-án hunyt el *Bella Lajos* (szül. 1850. december 29-én Pozsonyban), nyugalmazott középiskolai igazgató, a magyar középiskolai tanárság nesztora, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. Tehetséggel megáldott, keménykötésű, igazi magyar úr volt. Középiskolai tanári működésen kívül a régészetnek és Sopron városának élt. Régészeti munkássága külföldön is jól ismert. Annak idején (1887.) nagy eredményt ért el a Sopron mellett levő Várhely (Burgstall) területén végzett ásatásaival. Itt őskori telepet tárt fel s ez Közép-

Európában eddig a legnagyobb hallstatt-kori erődítmény (Kr. e. 8-4. század). A Várishegyen s a Lajtahegységben végzett ásatásai is nagy sikerrel jártak.

Sopron város társadalmi életében is sokat jelentett működése. Egyenlő könnyűséggel forgatta a tollat magyar és német nyelven. Kitűnő szónok volt. Megalapította a Soproni Régészeti Társulatot s működése a soproni városi múzeum fejlesztésében is maradandó emlékű. A magyar nyelv és szellem terjesztésében fáradhatatlanul munkálkodott Sopronban. Társulatunknak 1912. óta volt hűséges tagja. A földtannal ugyan közvetlenül nem foglalkozott, de tudományunk eredményeit mindig szemmel tartotta. Az ő közbenjárására került a borbolyai híres ősbálna-maradvány (Mesocetus hungaricus Kadič) a M. Kir. Földtani Intézet múzeumába. Társulatunk Barlangkutató Szakosztályának elnöke volt 1917-től 1926-ig.

Nevét és tudós kutató szellemét a "civitas fidelissima", a Burgstall és a Váris örökké hirdetni fogja.

Altai Nándor nyugalmazott bányaigazgató augusztus 18-án, 67 éves korában fejezte be földi pályafutását. 1932. óta volt lelkes tagunk.

November 4-én, 79 éves korában távozott örökre körünkből *Biber János,* a ruszkicai márványbánya tulajdonosa. 1886-ban választotta meg társulatunk rendes taggá, s azóta mindvégig nagy érdeklődéssel kísérte a társulat fejlődését.

December 25-én halt meg 63 éves korában *Vasváry Béla* gyógyszerész, 1922. óta hűséges tagunk.

Emléküket a Társulat mindig kegyelettel fogja őrizni.

A múlt évben telt el húsz esztendő a Hidrológiai Szakosztály megalakulása óta. *Gróf Marenzi Károly* cs. és kir. gyalogsági tábornok már 1916-ban hidrológiai társulat alakítását javasolta. A háború miatt azonban önálló társulat alapítása nagy nehézségekkel járt volna. Azért javaslatát úgy módosította, hogy a társulat helyet a Magyarhoni Földtani Társulatban Hidrológiai Szakosztály alakuljon. Az 1917. január 31-én tartott választmányi ülés elhatározta, hogy a szakosztály megalakítását javasolja a közgyűlésnek. A február 7-én tartott közgyűlés egyhangúlag kimondotta a Hidrológiai Szakosztály megalakítását.

A Szakosztály ügyrendjét az 1917. június 6-án tartott rendkívüli közgyűlés egyhangúlag elfogadta. Tíz nappal később a Szakosztály megtartotta választó ülését.

A húszesztendős évfordulót s a szakosztály jelentőségét *Weszelszky Gyula dr.* szakosztályi elnök úr a múlt hó 26-án tartott évzáró ülésen ünnepélyesen méltatta. Magam itt csak azt hangsúlyozom, hogy Társulatunk valóban büszke a Hidrológiai

Szakosztályra eredményes, a tudomány és a gyakorlat szakembereit egyesítő kitűnő munkásságáért.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Háromnegyed évszázada, hogy **Arany János** a következő sorokat írta: "Soha nagyobb szükségét nem érezte irodalmunk, mint most, hogy a magyar nyelvet éktelenítő s megrontó germanizmusok s mindenféle izmusok ellen valamely erős hang szünet nélkül kiáltsa a "Carthaginem delendam"-ot."

Bizonyos, hogy még sokkal erősebb hangon írt volna a költő, ha a mai magyar földtani irodalmat: olvashatta volna. A magyar földtani-ásványtani munkák nyelve semmivel sem jobb, mint a többi magyar természettudományi irodalmi termékeké.

A Magyar Tudományos Akadémia küzdelmet indított meg nyelvünk helyes használatáért és tisztaságáért. Ez a küzdelem azonban csak akkor fog igazán jó eredményt elérni, ha mindannyian teljes erőkkel támogatjuk ezt a nemzeti ügyet. Ma már csaknem minden téren megindult ez a küzdelem. Úgy érzem, hogy a Magyarhoni Földtani Társulatnak is nagyobb erővel kell törekednie arra, hogy az ásványtani-földtani irodalmunk nyelve minél magyarabb legyen. Ezért foglalkozom most röviden a közleményeinkben elburjánzó magyartalanságok és más hibák néhány kirívóbbjával.

Hibáinkat lényegében két csoportban tekinthetjük át. Az egyik csoport a kifejezésbeli idegenszerűségek s a magyar nyelv szokásaival, hagyományaival össze nem férő egyéb kifejezésbeli helytelenségeket foglalja össze. A másik csoportba osztom az idegen szavak felesleges használatát.

A kifejezésbeli idegenszerűségek ártanak nyelvünknek legtöbbet, mert magyar észjárásunk helyett egészen idegen szellemet, idegen gondolkozásmódot kényszerítenek ránk. Ezek között a legtöbb német eredetű. Ásványtani és földtani munkásságunkra különösen erősen hat a német irodalom, mert ezeknek a tudományoknak az eredményeit túlnyomó részben a német munkákból ismerjük meg. Általában a mai magyar nyelvünkben a német hatás a legerősebb. *Szinnyei József* öt évvel ezelőtt a következőket írta: "Hogy a mi édes magyar nyelvünk mennyire át meg át van itatva németséggel, annak van egy jó próbája. Ha németül írunk és egyszerre csak megáll a tollunk, mert valamely kifejezés hirtelenében nem jut eszünkbe, csak arra kell gondolnunk, hogy ezt magyarosan hogy is mondjuk és íme tollunk mindjárt tovább halad a papiroson."

Lássunk néhány példát.

Elterjedt németesség a két és több tagú alany állítmányának többesszámba tétele, például: A. hegység szerkezetét X. és Y. tanulmányozták. Helyesen: tanulmányozta.

A “hegy” és a “halom” szóval alkotott helységnevek előtt nincs névelő, a hegyek neve előtt azonban van, pl.: a Gellérthegyen lakom, felmegyek a Ferenchalomra, de: Feketehegyen lakom, Sashalmon lakom.

Németes a határozatlan névelő használata a következő kifejezésekben: a földtani vizsgálatok vezetője egy kitűnő szakember, egy tudósnak szerénynek kell lennie (helyesen: a tudósnak), ezt a kérdést csak egy részletes földtani tanulmány oldhatja meg, stb.

Tárgyas igék mellett az “azt” használatával ne utánozzuk a német “es”-t. A magyarban a. tárgyas ragozás maga kifejezi a harmadik személyű névmást, mint tárgyat. Fölösleges az “azt” ezekben a kifejezésekben: “mint azt már Hantken megállapította”, “mint azt fentebb láttuk”, stb.

Nyelvünk erősen romlik szóvonzat tekintetében a -nál, -nél rag németes (bei) elterjedése miatt más ragok (leginkább a -ban, -ben, -on, -en, -ön) helyett. Igazi helyhatározó jelentésben és hasonlításkor helyes a -nál, -nél, pl. Istvánéknál voltam, a Kékes magasabb a Csóványosnál. Nem helyes azonban: az előkerült fajoknál látjuk, (helyes: fajokon); a megfigyelések feldolgozásánál X. Y. segített, (feldolgozásában); a földpátoknál észleltük (földpátokon). Ne mondjuk: keresztezett nicoloknál (bei) vagy keresztezett nicolok mellett, hanem keresztezett nicolok között.

A vonatkozó névmások (aki, amely, amikor, ahol) a latin qui, quae, quod mintájára legtöbbször egészen hibásan nagyon erősen gyökeret vertek mondatszerkezetünkben, például: A folyó, amely itt igen mélyen bevágódott, két részre osztja a hegységet. Helyesen: A folyó itt igen mélyen bevágódott s két részre osztja a hegységet. A nyugati forrás vize volt az, amelyből az édesvízi mészkő lerakódott. Helyesen: Az édesvízi mészkő a nyugati forrás vizéből rakódott le. Észlelte a réteg dőlését, amit megmért. Helyesen: Észlelte s megmérte a réteg dőlését. Itt a vonatkozó névmás tulajdonképpen a tárgyas igeragozást, nyelvünk egyik legjellemzőbb sajátságát kerüli el.

Gyakran használjuk a “képez”, “alkot” igét a német “bildet” mintájára ott, hol a “van” igének egyesszám harmadik személyű. alakját nem kell kitenni, például: Mindegyik rög külön olajtartót képez, helyesen: mindegyik rög külön olajtartó; a szabály alól kivételt képez, helyesen: a szabály alól kivétel. Ez a törésvonal alkotja a hegység nyugati határát, helyesen: ez a törésvonal a hegység nyugati határa. A burdigalien Budapest környékén jól meghatározható szintet alkot, helyesen: a burdigalien Budapest környékén jól meghatározható szint. A vizsgálat tárgyát képezi, helyesen: a vizsgálat tárgya.

Elég sűrűn találkozunk a “szenved” teljesen németes használatával. A rétegcsoport gyűrődést szenvedett, helyesen: a rétegcsoport gyűrődött. Nem szenved kétséget: nem kétséges, kétségtelen; a fénysugár törést szenved, helyesen: megtörik.

A “létezni” még mindig erősen kísért. Valahol a következőt olvastam: “Már akkor létezett a folyó déli irányú kanyara”; helyesen: már akkor megvolt a folyó déli irányú kanyarulata.

Sokszor használatos a “feküdni” ige a “liegen” hatására, például: a síkság a folyó mellett fekszik (helyesen: terül el.); a kutatás érdekében fekszik (a kutatás érdeke); célomon kívül fekszik (nem célom).

Ne mondjuk, hogy “erre a megfigyelésre igen nagy súlyt fektettem”, sem azt, hogy “súlyt helyeztem” (Gewicht legen). Helyesen azt mondjak: Ezt a megfigyelést igen fontosnak tartottam.

Felfogásunkat ne támasszuk alá (unterstützen), hanem támogassuk. Ne kutassunk vasércek után, hanem vasércek nyomát kutassuk!

Gyakori kifejezésünk a “szerepet játszik” is. Például: “A gyűrődés nagy szerepet játszott a hegység kialakulásánál”; helyesen: A gyűrődés nagy szerepű volt, vagy a gyűrődésnek nagy szerep jutott a hegység kialakulásában.

Más idegenszerűségek: Pontos adatok nem állnak rendelkezésre (zur Verfügung stehen), helyesen: pontos adatok nincsenek. A szelvények elvégzése több napot vett igénybe, helyesen: több napig tartott. Ezen kőzetek nagy elterjedést mutatnak, helyesen: ezek a kőzetek nagyon elterjedtek. Ezen réteg az egész rétegcsoport középső részét képviseli, helyesen: Ez a réteg az egész rétegcsoport középső része. Egészen hasonló képet ad a másik táblázat, helyesen: egészen hasonló a másik táblázat. Ezen hegység nagy érdekességet kölcsönöz a vidéknek, helyesen: ez a hegység a vidék nagy érdekessége. Ezen megfigyelések birtokában megállapítottuk, helyesen: ezekből a megfigyelésekből megállapítottuk. Száz méterre öt telér esik, helyesen: öt telér jut. Ez a terület más elbírálás alá esik, helyesen: ezt a területet másképp kell elbírálnunk. A hegység úgy földtani, mint kőzettani szempontból igen érdekes, helyesen: a hegység mind földtani, mind kőzettani szempontból igen érdekes. A hegy uralja a vidéket, helyesen: a hegy uralkodik a vidéken.

A “belül” helyre vonatkozik, pl. a városon belül, a kerítésen belül. Helyesen tehát nem így mondjuk: A kísérleteket két héten belül befejeztem, hanem így: a kísérleteket két hét alatt befejeztem.

A “szinte” és “szintén” szavakat ne cseréljük fel. Szinte = csaknem, majdnem; szintén = is.

Elég gyakran olvassuk a következő kifejezéseket is: A kísérletek folytatása már nem áll módomban, helyesen: a kísérletek folytatása már nincs módomban. Ilyen feltételek mellett nem voltam képes megállapítani, helyesen: ilyen feltételekkel nem tudtam megállapítani. Abban a helyzetben vagyok = módomban van. Dacára annak, hogy = ámbár, jóllehet, noha. Amennyiben lehetséges = ha lehet.

Amennyiben megtehetem = ha megtehetem. Vegyünk egy példát = mondjunk egy példát. Tudomással bír = tudomása van; nem bír tudomással = nincs tudomása. Hatást gyakorol rá = hat rá. Fejlődést mutat = fejlődik. Megfigyelés tárgyává tettem = megfigyeltem. Jelenleg = most. Illetőleg, illetve = és, vagyis, azaz. Miszerint = hogy. Miért is - ezért is. Ebből kifolyólag = emiatt. Amennyiben a réteg dőlése megfigyelhető = ha a réteg dőlése megfigyelhető. Ezáltal = ezért, ezzel, ettől, ennek következtében. Leszögezem = hangsúlyozom, megállapítom. A kőzet víztartalma "magas" (hoch) helyett mondjuk úgy, hogy a kőzet víztartalma nagy.

Megtart szavunkat ne mellőzzük a betart kedvéért (einhalten). Megtartom az irányt, megtartom ígéretemet, szavamat, és nem betartom. A be- igekötő általában kezd nagyon terjeszkedni: bemérte (einmessen) a távolságot = megmérte; beígér = megígér; beszüntet = megszüntet.

Nem leészleljük a mágnestű helyzetét, hanem észleljük, esetleg leolvassuk. Ne fektessük le az elvet, hanem rögzítsük. Nem leegyszerűsített szelvényt rajzolunk, hanem egyszerűsített szelvényt. Kísérleteinket nem lezárjuk (abschliessen), hanem befejezzük. Az eredményeket a könyvben nem hozzuk (bringen), nem leközöljük, hanem közöljük.

Gyakori kifejezések a földtani és a kőzettani irodalomban a következők: elmeszesedett (verkalkt), elszenesedett, ellimonitosodott, elkovásodott; helyesen azt kell mondanunk: megmeszesedett, megszenesedett, meglimonitosodott, megkovásodott. Ha a folyamat még tart, akkor: szenesedik, meszesedik, limonitosodik, kovásodik. Szenesedésbe megy át = szenesedik. Fedü = fedő; fekü = fekvő; pl. fedő rétegek, a rétegcsoport fekvője mészkő, fedője homok.

Folytathatnám még tovább is. E helyett azonban kérelemmel fordulok mindegyik tagtársamhoz: Javítsuk a nem magyaros kifejezéseket, szokjunk le az idegen kaptafára szabott mondatszerkezetről, szókapcsolatokról. Ne felejtsük el, hogy **Gárdonyi** szerint lehet magyar szavakkal is magyartalanul beszélni úgy, hogy "a szavak magyarok, a mondatok németek."

Nyelvünk tisztasága ellen sokat vétünk az idegen szók felesleges használatával. Evvel ugyan kevesebbet ártunk, mint az említett hibákkal, mégis lehetőleg mellőznünk kell az idegen szavakat.

Minden fejlődő nép sokat tanul szomszédaitól, a megtanult ismeretekkel szavakat is vesz át. A nyelv igyekszik az átvett szót saját jellemének megfelelően használni. Az idegen szavak egy része csak nehezen helyettesíthető megfelelő magyar szóval. Törekednünk kell azonban lehetőleg azokat is lassanként magyar kifejezéssel pótolni.

Soha nem szabad azonban idegen szavakat használnunk, ha megfelelő, jó magyar szóval is ki tudjuk fejezni magunkat. **Kosztolányi Dezső** szerint mintegy 6000

ilyen felesleges szót használ az irodalmi nyelvünk, meglevő jó magyar szavak helyett! Ha nincs megfelelő magyar szavunk, alkossunk alkalmas magyar kifejezést.

Tudományos műszavaink nagy része ma még idegen. Társulatunk azonban törekszik ezek magyarítására is. Ebből a célból választmányunk már régebben bizottságot alakított, noha jól tudjuk, hogy ma még nem szoríthatunk ki minden idegen műszót.

Az idegen szavak gépies fordítása gyakran rontja nyelvünket. Ezért a műszavak magyarítása sokszor nehéz feladat s gyakran egészen új szót kell alkotnunk. Az új szó esetleg kezdetben nagyon szokatlan s talán nem is fejezi ki tökéletesen az idegen szó képzettartalmát. Ha azonban az új a magyar műszótsokféle képzetkapcsolatban sokszor használjuk, lassanként tökéletesen ugyanolyan jelentést nyer, mint az eredeti. idegen műszó. A szavak valódi értelmét a folytonos használat, a megszokás, a hozzájuk fűzött képzetcsoport szabja meg. Például: nézzük a "sarok" szót. A lábnak, a cipőnek, az asztalnak, a szobának, az ajtónak, a háznak, az utcának, a Földnek, a mágnestűnek van sarka. Mikor azt mondjuk a szófogadatlan gyereknek: takarodj a sarokba, egy pillanatig sem gondolunk a cipő sarkára, vagy az asztal sarkára. A hôtel a franciában szállót és városi lakást is jelent; a magyarban csak szállót. Az óra a magyarban jelenti a Stunde-t, az Uhr-t és a nyelvhasználatban nem tévesztjük össze ezeket a fogalmakat. A traffico az olaszban nem csak dohányos boltot, hanem mindenféle boltot jelent. A magyar "trafik" olyan boltot jelöl, hol a dohány, a szivar stb. a legfontosabb árú.

A finnek rendszeresen irtják az idegen szavakat. Az alkotott új szavaik nem mindig teljesen pontosan ugyanazt a képzetet tartalmazzák, mint az idegen szó. Mégis a szándékolt jelentést a használat rögzíti az új szavakban.

Ne riadjunk vissza tehát emiatt az idegen szavak kiszorításától!

Arra nem gondolhatunk, hogy a kövületek ásványok, kőzetek idegen nevét márólholnapra megmagyarosítjuk. Ezek a nevek más nyelvekben is eredeti idegen alakjukban maradtak meg; csak néhány közönséges ásványnak és kőzetnek van eddig magyar neve. Az idegen nyelvekben is általában megtaláljuk ezek nevét: kősó, ezüst, arany, mészkő, homokkő, homok, kavics stb. de igenis, sok más idegen szakkifejezést kiszoríthatunk már meglevő vagy most képzett magyar szóval. Ilyenek például:

Abláció = elhordás; abszorpció = elnyelés; fényabszorpció = fényelnyelés; akkumuláció = felhalmozódás; aktuális = időszerű; antiklinális = nyereg; apofizis = nyúlvány; bipiramis = kettősgúla; biszektrix = szögfelező; citadella = fellegvár; denudáció = pusztulás; depresszió = süllyedés; diafragma = fényrekesztő; diagenezis = átalakulás; dimenzió = méret, például: két dimenziós rács = kétméretű rács; diszkontinuum = hézagos szerkezet (kristálytanban); diszkordáns dőlés = nem

egyenlő dőlés; diszperzió (fénytanban) = színszórás; törésmutatók diszperziója = törésmutatók színszórása; tengelyszög színszórása; szögfelezők színszórása; doma = tető; dóm = boltozat; epirogenetikus = szárazulatképző; ekvivalens = egyenlőértékű; erupció = kitörés; extraordinárius (sugár) = rendhagyó (sugár); facies = kifejlődés (kőzettani értelemben), például: az üledékek fáciese eltérő = az üledékek kifejlődése eltérő; facies = élettáj (biológiai értelemben); fényintenzitás = fényerősség; flexura = hajlás; fixírozni = rögzíteni, például: kitűnően fixírozott szint = kitűnően rögzített szint; generáció = nemzedék; heterogén = különnemű; homogén = egynemű; horst = sasbérc; identikus pontok a térrácsban = azonos pontok a térrácsban; indikáció = nyom, jel; ingresszió = behatolás; intenzív = erős; intenzitás = erősség; interferencia = hullámtalálkozás; intervallum = köz; intruzió = benyomulás; izomorf = egyszabású; koefficiens = velejáró; kompenzálódik = kiegyenlítődik; kompenzáció = kiegyenlítődés; kompenzátor (pl. Babinet féle) = kiegyenlítő; koncentrikus = egyközepű; konkordáns dőlés = megegyező dőlés; kontinens = szárazulat; kritérium = főjel; lakusztris = tavi; lemniszkáta = hurokvonal; marin = tengeri; maximum (görbének) = tetőpont; minimum (görbének) = völgypont; migráció = vándorlás; objektív = tárgyilagos; objektív = tárgylencse; okulár = szemlencse; oktaéder = nyolclap; optikai tengely = fénytani tengely; optikai anomalia = fénytani rendellenesség; ordinárius (sugár) = rendes sugár; orogenetikus = hegyképző; paleontológia = őslénytan; parallel = párhuzamos, egyközű; paral(l)elogramma = egyközű négyszög; paral(l)elepipedon = egyközű hatlap; pedion = egylap; peneplén = tökéletlen síkság; pentagondodekaéder = ötszögtizenkettős; periodus = szakasz; pinakoid = véglap; petrografia = kőzettan; piramis = gúla; pleokroos = többszínű; plató = fennsík; poláros fény = sarkított. fény; lineárisan poláros fény = egyenesben sarkított fény; precíz = szabatos; polimorf = többalakú; precedens = előző eset; prizma = hasáb; pleokroizmus = sokszínűség; pórustérfogat = hézagtérfogat; reflexió = visszaverődés; regionálisan előforduló = nagy területen előforduló; regresszió = tengervisszahúzódás; relatív = viszonylagos; shelf = talapzat; specifikus = fajlagos; spektrum = színkép; stativ = állvány; szekuláris = hosszantartó; szfenoidum = ék; biszfenoidum = kettősék; szinklinális = teknő; tektonika = szerkezet és szerkezettan; tektonikai eleváció = szerkezeti kiemelkedés; terra rossa = vörös. agyag; terresztrikus = szárazföldi; tetraéder = négylap; típus =mintakép, jelleg; típusos = ‚jellegzetes; transzgresszió = tengerelőrenyomulás; vertikális = függőleges; vulkán = tűzhányó.

Lehet, hogy ezeknek a szóknak némelyikét még jobb kifejezések fogják idővel helyettesíteni.

Az idegen szók magyarításakor ügyelnünk kell arra is, hogy ugyanaz az idegen szó nem mindegyik tudományban azonos jelentésű, például: a szimmetria a mennyiségtanban Stachó Tibor szerint a “tükrösség” szóval fejezhető ki. Kristálytani szempontból ez a szó a szimmetriának csupán csak egyik faját jelöli meg. A kristályok szimmetriájának összefoglaló kifejezésére alkalmasabb a (mérnöki szempontból kifogásolható) részarányosság (szimmetrikus = részarányos)

szavunk. Evvel a különböző szimmetriák (tükrözés, forgatás, párhuzamos eltolás stb.) mind összefoglalhatók. (Szimmetria tengely = részarányossági tengely). Pávó Elemér szerint lehetne esetleg az "ismétlődés"-t használni.

Néha az idegen szót helyettesítő magyar szót nehéz vagy nem lehet úgy átalakítani, mint az idegen szót, például: Geológia = földtan; a geológus szóra azonban eddig megfelelő magyar szót nem használtunk. Vajon nem lehetne-e a földtanos, földrajzos, kőzettanos, ásványtanos szavakat a boltos, kalapos, tanácsos, százados stb. mintájára elfogadni?

Ha az idegen szó elkerülhetetlen, gondoljunk arra, hogy a ragok és a képzők a vegyeshangú szavakhoz mélyhangú alakjukban kapcsolódnak. Néhány idegen szóban ingadozás mutatkozhatik akkor, ha az utolsó szótagjuk magashangú. Esetleg összehasonlítással dönthetjük el, hogy a mélyhangú, vagy a magashangú alak kívánatos-e. Például: titanit, titanitot, titanitok; klorit, kloritot, kloritok; riolit, riolitot; diorit, dioritot; biotit, biotitot; fuchsit, fuchsitok; hematit, hematitot; zeolit, zeolitot; augit, augitot; leucit, leucitot; analcim, analcimot; szanidin, szanidinban; aragonit, aragonitot; chabazit, chabazitot; dolerit, doleritot; magnetit, magnetitot; andezit, andezitot.

Sok idegen eredetű szó hibás alakban használatos, például: komplexum (rétegkomplexum) komplexus helyett, abnormális, abnormis helyett, katasztrális hold kataszteri hold helyett, stb.

A külföldi tulajdonneveket írjuk magyar szokás szerint úgy, hogy a. keresztnév kerüljön a vezetéknév után. Még akkor is, ha a keresztnévnek nincsen megfelelő magyar neve. Helyesen tehát ezt írjuk: Daly Reginald, Lacroix Alfréd, Laitakari Aarne, Stille János, Suess Ede, Heim Albert, stb. Tóth Béla már 40 évvel ezelőtt ezt a felfogást vallotta.

Természetesen ugyanezen az alapon nem kívánhatjuk, hagy magyar nevünk idegen nyelven teljesen változatlanul, magyaros alakjában kerüljön bele az irodalomba. Nevünk ilyen használata teljesen ellenkeznék az idegen nyelv szellemével.

Az idegen városok, országok, földrészek nehányának a neve szókincsünknek olyan része, akárcsak a közszók. A Bécs szó legalább hatszáz éves nyelvünkben. Nemcsak Wien helyett használták évszádokon keresztül, hanem magyar helységnevekben is. Déli és keleti szomszédaink nyelvébe is belekerült. Velence, Nápoly, Konstantinápoly, Lipcse, Prága, Ázsia, Svájc, Németország, Olaszország stb. is szerves része nyelvünknek. Az ilyen helyneveket tehát magyar névvel jelöljük. Ne írjuk, hogy a "wieni medence szerkezete", hanem a "bécsi medence szerkezete". Régebben a Magyar Földrajzi Társaság Wient, Napolit, stb. kívánt, később ezt a kívánságát sutba dobta.

A franciák Vienne-t, Londres-t, Venise-t, a németek Venedig-et, Mailand-ot, stb. írnak. Ha nem akarunk a magyarban Clujt, Bratislavat, Kosicet, akkor írjunk Bécset, Lipcsét, Prágát, stb.; együnk ezután is "bécsi szeletet" (és nem "wiener" szeletet), s igyunk hozzá "rajnamelléki" (és nem "rheinmelléki") vörös bort.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

A mi édes anyanyelvünk a legtökéletesebb hangszer. A hozzáértő minden szín- és hangárnyalatot elő tud belőle varázsolni. Ugyeljünk erre a finomművű, kényes hangszerre, a legnagyobb nemzeti kincsünkre, nehogy élősködő gombák lassanként elsorvasszák. Tanuljuk meg minél tökéletesebben minden apró csínját-bínját.

Ezzel a Magyarhoni Földtani Társulat LXXVIII. közgyűlését megnyitom.

Földtani Közlöny, Bull. of the Hungarian Geol. Soc.

(1971.) Vol. 101. No. 4. p. 356-362.

Dr. Vendl Aladár emlékezete

(1886-1971.)

Irta: Dr. Bidló Gábor

Az idei tél első felének egyik havas, hideg napján, január 19-én egykori tanítványai és tisztelői nagy részvéte mellett kísértük utolsó útjára a Magyarhoni Földtani Társulat egykori elnökét és tiszteleti tagját, **dr. VENDL Aladár** Kossuth-díjas akadémikust, nyugalmazott műegyetemi professzort, több ezer vegyészmérnök és mérnök egykori tanítóját és nevelőjét. Eltávozásával egy magasra ívelő pálya ért véget, amely a legnagyobb kitüntetések és elismerések mellett tragikus vonásokban is bővelkedett. Élete során megjárta a -70°-os szibériai fagyban a fogolytáborok szenvedéseit, az I. világháború pergőtüzes frontszakaszait, de helyet foglalt a Magyar Tudományos Akadémia másodelnöki székében, és viselte a József Nádor Műegyetem rektori aranyláncát is.

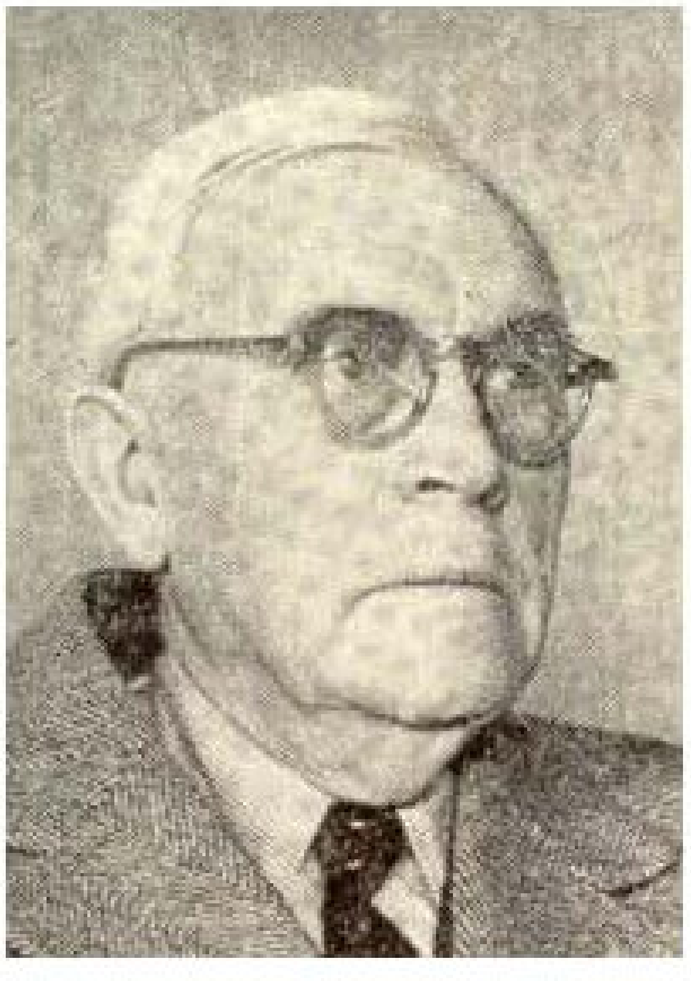

VENDL Aladár Ditróban, a Keleti Kárpátok lábánál született 1886. november 18-án. Édesapja a XVIII. században Magyarországra költözött bajor eredetű erdész család leszármazottja, aki pedagógusi pályára lépett és a budapesti Tudományegyetemen magyar-francia szakos tanári diplomát szerez. Édesanyja MÓDER Anna, francia bevándorlók leszármazottja.

Édesapja az egyetem elvégzése után franciaországi tanulmányútra megy, majd onnan hazatérve megnősül és Ditróban helyezkedik el, mint az ottani polgári iskola igazgatója. Így fiatal gyermekéveit **VENDL Aladár** is Ditróban tölti, és elbeszélése szerint itt ismerkedik meg és itt szereti meg a kőzeteket és ásványokat. A lakásuk előtt folydogáló Ditró-patak partján játszadozva gyakran feltűnnek a szép színes kavicsok, és már négyéves kora óta gyűjti a szép kék, rózsaszínű és fekete ásványokat. Ditró környékén többször elkíséri édesapját vadászkirándulásaira is, és már azokon elhatározza, és ezt szüleivel is közli, hogy ha nagy lesz, ő is a kövekkel fog dolgozni.

Édesapja korán észrevette fia érdeklődését a kövek iránt, és nyolc éves korában már megszerezte részére KOCH Antal könyvét a ditrói szienit masszívumról. A könyv alapján már könnyebb volt azonosítania a begyűjtött szép színes kavicsokat édesapja és dr. MEZEY Géza ditrói orvos segítségével.

1895. szeptember elsején elemi iskolai tanulmányait Sopronban folytatja, mert édesapját áthelyezték az ottani állami főreáliskolába francia-magyar szakos tanárnak. A középiskolai tanulmányait is Sopronban, az állami főreáliskolában végezte el, végig kitűnő eredménnyel. Szüni időben gyakran ellátogatott Kalocsára is nagyszüleihez, míg a rövidebb szabadidőket mindig a soproni hegyekben töltötte. A középiskolai tanulmányai során igen nagy hatást gyakorolt rá kémia tanára, dr. WALLNER Ignác. Abban az időben szokatlanul sokáig, öt évig, tanult kémiát, és ezenkívül nagy érdeklődéssel látogatta a nem kötelező gyakorlatokat is.

Középiskolás évei alatt Sopron környékét barangolja be, és ott folytatja vizsgálódásait. Dr. WALLNER megajándékozta WOLF Sopron környékét tárgyaló munkájával, és negyedikes korában már megszerzi SZABÓ József könyveit is. Kirándulásairól sokszor tért meg szép rajzokkal, vagy a helyszínen készített akvarellekkel. A Sopron környéki hegyeket ábrázoló akvarelljeivel két ízben is önképzőköri pályázatot nyert.

1904-ben érettségizett le az Állami Főreálban és az evangélikus gimnáziumban tett latin kiegészítő érettségit, mindkettőt kitűnő eredménnyel.

1904. szeptemberben megkezdte egyetemi tanulmányait a Budapesti Tudományegyetemen, mint természetrajz-kémia szakos tanárjelölt, és az Eötvös Kollégium tagja. Egyetemi tanulmányai alatt a kémia, ásványtan, növénytan voltak kedvenc tárgyai. Különösen maradandó emléket hagyott benne THANN Károly pontos és gondosan előkészített előadásai, EÖTVÖS Loránd és ENTZ Géza órái.

1906. márciusában tette le a tanári alapvizsgáját, amelyen először találkozott SCHAFARZIK Ferenccel, későbbi főnökével. Az alapvizsga utáni években az Ásványtant és Geológiát már a Műegyetemen hallgatta SCHAFARZIK Ferenc előadásaiban. Tanulmányait a Budapesti Tudományegyetemen 1908-ban fejezi be. Ugyanekkor hívja meg LENGYEL Béla professzor a Tudomány-egyetem Kémiai Intézetébe és SCHAFARZIK Ferenc a Műegyetem Ásvány- és Földtani Intézetébe gyakornoknak. SCHAFARZIK meghívását fogadja el, mert így lehetősége nyílt a természet jobb megismerésére és SCHAFARZIK emberi és tanári magatartása közelebb állt hozzá. 1908. április 1-én kezdi meg munkáját a Műegyetemen, mint kisegítő tanár-segéd.

A gyakorlati idő elteltével, 1909. márciusában tette le a középiskolai tanári szakvizsgát természetrajz-kémia szaktárgyakból - mint a bemutatott tanári oklevélen látszik - kitűnő eredménnyel. A Műegyetemen indult meg azon az úton, ami a hazai laza üledékes kőzetek első kutatójává tették. Itt kezdte el írni doktori disszertációját a Duna homokjának ásványos összetételéről, és itt végezte mikroszkópos vizsgálatait is. A disszertáció alapján 1910-ben tette le doktori szigorlatát és "sub auspiciis regis" minősítéssel avatták doktorrá. Most hatvan év távlakából érthetjük meg igazán, hogy mennyire igaza volt KRENNER professzornak, amikor a doktori szigorlatot követő beszélgetés során megjegyezte, hogy "Ön a szedimentpetrográfia megalapítója hazánkban".

A Műegyetemen 1910-ben nevezték ki tanársegédnek. A homok vizsgálatait tovább folytatta a doktori dolgozata elkészülte után is, kiegészítve most már kémiai elemzésekkel is, amelyben sok segítséget kapott későbbi elválaszthatatlan barátjától, MAURITZ Bélától, aki akkor tért vissza külföldi tanulmányútjáról. Tanársegédi működése alatt a gyakorlatokat vezette és az előadási órákra készített elő, és elkísérte professzorát geológiai felvételeire is.

1912-ben kinevezték az Állami Földtani Intézetbe geológusnak. Ezzel az a szerteágazó, de mindig pontos és alapos földtani kutatómunka, amelyik **VENDL Aladárra** annyira jellemző lett, új fejezethez érkezett.

Földtani Intézeti meghívása nem volt váratlan esemény, hiszen már előzőleg 1911. nyarán megkezdte a Fejér-megyei reambulálásokat (földtani újratérképezéseket) és a Velencei-hegység felvételét. Tapasztalatait, vizsgálatait több közleményben foglalja össze. A következő évben a nyári felvételen már a Déli-Kárpátokban dolgozik LIFFA Auréllal közösen. Munkáját az I. világháború szakítja meg, mégis annyi kőzetanyagot sikerült begyűjtenie, hogy még évek múlva is új és új adatokkal gazdagítja észlelései és az új vizsgálatok alapján a terület irodalmát, míg végül megjelenik nagy monográfiája, a Szebeni- és Szászvárosi havasok kristályos területe, 1932-ben. A Műegyetemen megszerzi magántanári képesítését "Technikai geológia" tárgykörből 1914-ben.

Az I. világháborúban frontszolgálatot teljesít, míg 1915. június 8-án hadifogságba kerül. Megjárja az európai Oroszország és Szibéria több fogolytáborát. Legtovább Szolikamszkban és Novonikolajevszkben volt.

1918. június 8-án érkezik haza Zsolnára, majd onnan Budapestre. Csak ekkor teljesülhetett régi álma, és házasságot köthetett menyasszonyával SCHAFARZIK-TAVASZY Valériával, akit 1909-ben ismert meg, mint Józsa húga osztálytársát. Az esküvőt 1918. szeptember 9-én tartották meg. Megemlékezésünk nem lenne teljes, ha nem említenők meg, hogy felesége az eszményi élettárs megtestesítője volt. A munkáiban segítette, az életben támogatta, nem egy szakdolgozatát lefordította németre vagy franciára, és a mellett három gyermekük nevelésének legnagyobb részét magára vállalta. 1952-ben bekövetkezett halálát élete legnagyobb csapásának nevezte, és nem egyszer jegyezte meg beszélgetéseink során, hogy felesége elvesztése óta ő csak félember, mert az élettársával együtt a buzdító és segítő munkatársát is elvesztette.

Visszatérése után bekapcsolódik újra a Földtani Intézet munkájába és megkapja Budaörs környékének reambulálását (1919). Közben a Műegyetemre is bejár, ahol magántanári előadásait tartja.

A Tanácsköztársaság ideje alatt a Marx-Engels munkás egyetemen geológiát ad elő.

A következő években egyre inkább eltávolodik a térképező geológusi munkakörtől és inkább a gyakorlati, műszaki geológiával kerül szorosabb kapcsolatba. Megbízzák az olajkutatásokban való részvétellel is. Ezzel kapcsolatos munkái során felkeresi 1920ban Zalaszentmihály, 1921-ben Hahót, 1922-ben Szigetvár környékét. 1923-ban és 1924-ben pedig Vásárosnamény és Szatmárököritó környékén végzi a vizsgálatokat. 1925-ben Porcsalmán, a Szamosban észlelt

gázkitöréseket vizsgálja. Felvételező munkáját 1926-ben fejezi be, amikor meghívják a Műegyetemre SCHAFARZIK Ferenc utódjául.

1927. október 4-én nevezik ki egyetemi ny. r. tanárnak a József Nádor Műegyetem Ásvány- és Földtani Tanszékéra, ahol 1960. szeptemberig működött.

Életét és munkásságát ettől az időponttól már nem lehet krónikai sorrendben ismertetni, mert annyira gyorsan követik egymást az egyes események.

A MTA 1923-ban levelező, 1931-ben rendes tagjának választja meg. 1943-1945-ben másodelnöke.

A Műegyetemen 1933-34. és 1935-36. tanévben dékán, 1940-1941. tanévben rektor.

A Magyarhoni Földtani Társulatnak 1925-1932. között választmányi tagja, 1932-1940-ig elnöke, majd tiszteleti tagja. Elnyeri a Szabó József érmet, az angol, francia, német, finn földtani társulatok tagja, Kossuth-díj 1948; munkaérdemrend és a. munkaérdemrend arany-fokozatával tüntetik ki.

Kutató munkája, amit 181 publikáció jelez, mindinkább 3 téma körül kristályosodik ki. A klasszikus kőzettani vizsgálatok; a laza üledékes kőzetek vizsgálata és a hidrogeológiai vizsgálatok. Külön hangsúlyozni szeretném, hogy mind a három területen igen gondosan figyelembe veszi a műszaki követelményeket is.

A klasszikus kőzettani vizsgálatokat a Műegyetemen SCHAFARZIK professzor irányítása és útmutatása alapján kezdi meg, még mint fiatal tanársegéd. Első jelentős kőzettani munkája a Velencei-hegység kőzeteiről készült monográfia, amelyet követett a magyarországi riolitokról, a Cserhát-hegység piroxén andezitjeiről és a Déli-Kárpátok kőzeteiről készült monográfiák, ill. egyes kőzettípusok leírása.

Közös jellemzője a munkáknak a minták igen gondos kiválogatása, a nagyon részletes mikroszkópi vizsgálat és az igen gondos kémiai elemzés, amelyet nem egyszer saját kezűleg készített el. Leírásai, monográfiái ma is példamutatók és helytállóak. Gyakran vesszük kézbe, ha pontos kőzetelemzésekre és jól meghatározott kőzetleírásokra van szükségünk.

A laza üledékes kőzetek vizsgálatának Magyarországon elindítója volt. Homok-vizsgálatai ma is klasszikus, helytálló vizsgálatok. Lösz-vizsgálatai igen nagy nemzetközi visszhangot váltottak ki. Elsősorban azokban az országokban, ahol szintén nagyobb löszterületek vannak, mint pl. Szovjetunió vagy Lengyelország. Agyagvizsgálatai - érthető okokból csonkák. A kiscelli agyagról írt monográfiája, vagy a kiscelli agyag mállásáról írt tanulmánya nélkülözi az agyagásvány vizsgálatokat, amelyet az akkor már a fejlettebb országokban meglévő, de

Magyarországon beszerezhetetlen műszerek hiányában nem tudott elvégezni. Különösen érdekes viszont az agyag-területek csúszásával foglalkozó dolgozata.

A hidrogeológiai vizsgálatai életének későbbi szakaszára korlátozódtak. A Lágymányos talajvizeivel kezdi vizsgálatait, ami azután elvezeti a többi ásvány- és gyógyvízhez is. Az 1950-es években már a szulfátos talajvizek betonbontó hatásával is kezd foglalkozni, és eljárást dolgoz ki a szulfátos betonkorrózió megszüntetésére.

*Az oktató **VENDL Aladár*** vegyészmérnökök és mérnökök ezreinek adta tovább tudását a szűkre szabott óra-kereteken belül.

Nagyon sok egykori hallgatója lélegzett fel, amikor az Ásványtan szigorlaton, vagy a Geológia kollokviumon túlesett, hogy végre megszabadult ettől a tárgytól, és tért vissza esetleg évtizedek múltán a Tanszékre volt tanárához útmutatásért, tanácsért. Előadásait rendkívül gondosan építette fel és dolgozta ki, állandóan javítgatva és korszerűsítve azokat. Nem volt egy mindenkit lebilincselő előadó az óráin, de ha valaki odafigyelt, meglepve tapasztalta a rendkívül pontos adatait, meghatározásait. Ragyogó rajzaival pedig minden hallgatóját elbűvölte. Külön érdeme, hogy a Műegyetemen lehetőséget talált, hogy a szűkre szabott órák keretén felül, a mérnök- és vegyészmérnök hallgatókkal megismertesse az Ásványtan és Kőzettan szépségeit, a vizsgálati módszereket begyakoroltassa velük. Ez a munkája, amit a mai Tudományos Diákkörök ősének lehetne tekinteni, sok egykori hallgatóját vitte közelebb az ásványok és kőzetek világához. Tanári tevékenységének külön kiemelkedő része két tankönyve, amiket a szakemberek ezrei használnak ma is. Az 1942-ben megjelent Ásványtana, amit MAURITZ Bélával írt közösen, és a négy kiadást megért Geológiája SZABÓ Józseffel állítja egy-sorba őt. Csak ők ketten voltak arra képesek, hogy erről a két területről egyaránt írjanak tankönyvet.

Nevelő tevékenységéhez kapcsolódik munkatársaihoz való viszonya is. Mi, akik olyan szerencsések lehetünk, hogy több évet tölthettünk el mellette egészen más embert ismertünk meg, mint azok, akik csak futólag találkoztak vele. Az ideális főnököt ismerhettük meg benne. Olyan embert, akihez nyugodtan fordulhattunk a legbonyolultabb szakmai problémáktól kezdve, a mindennapi élet apró-cseprő gondjaiban is. Számunkra mindig volt ideje, türelme tanítgatni és gyakran csak egyszerűen beszélgetni is. A legnagyobb elfoglaltságai mellett is talált időt arra, hogy naponta beszélhessünk Vele, és amikor elbeszélgetett munkáinkról, beleszőtte a beszélgetésbe hosszú életének bölcsen leszűrt tapasztalatait, tanácsait. Ezzel elérte azt, hogy a munkáink során még menetközben kijavíthattuk hibáinkat és nem kellett időnket felesleges vizsgálatokra pazarolnunk. Mindig csodáltuk kitűnő memóriáját. Nem volt olyan jelentős szakirodalmi cikk, jóformán élete utolsó napjáig, amit ne ismert volna és ne értékelt volna. Igaz, ebben nagy segítségére volt bámulatos nyelvtudása, hiszen a szülői házban elsajátított németen és francián kívül angolul, olaszul, spanyolul, és oroszul is jól értett.

Eltávozásával betölthetetlen űrt hagyott maga után. Ma is nehéz elképzelni, hogy nem hangzik fel a tanszéki folyosón lépteinek jól ismert koppanása, nem nyitja ki az ajtót bölcs mosolyával és nem ül bele megszokott karosszékébe, hogy átnézze postáját, amely még most is majdnem naponta érkezik címére a világ minden tájáról, és utána nem merülhetünk el szakmai kérdésekbe, mint azelőtt. Egyetlen vigasztaló csak az, hogy alkotásai itt maradtak és szelleme itt él köztünk. Az Ő eszméit adjuk tovább, az Ö tanításait őrizzük és követjük munkánk során, ha úgy dolgozunk, mint Ő, ha úgy szeretjük diákjainkat, ahogy Ő szeretett minket. Ha tanácsait, útmutatásait megtartjuk, példája mindig szemünk előtt áll, akkor nem élt hiába, és szelleme köztünk marad mindvégig.

Dr. Vendl Aladár irodalmi munkássága

Az irodalomjegyzék olvasásához szíveskedjék a kis képekre kattintani.

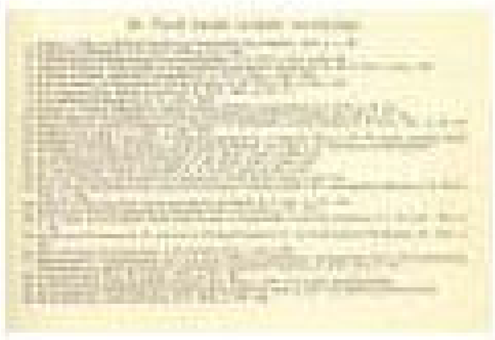
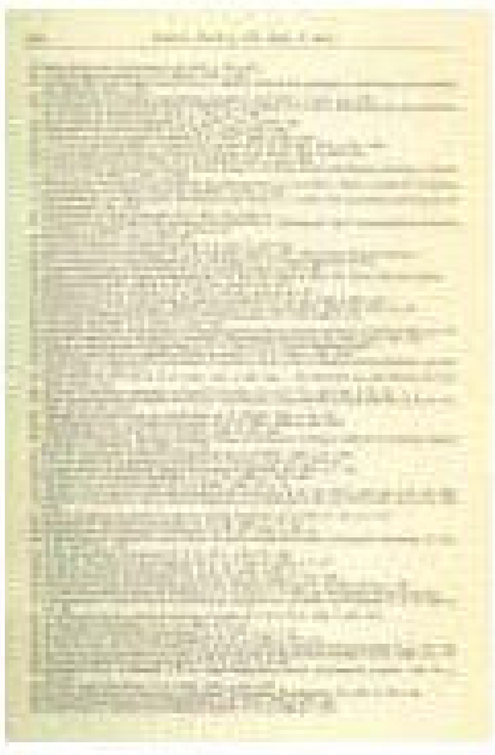

Dr. Vendl Aladár irodalmi munkássága

1. Adatok a Duna homokjának ásványtani ismeretéhez. Bp. Franklin, 1910., p. 1—30.
2. A gélekről. Pótfüzetek. T. K. XCV., 1909. p. 122—123.
3. A földrengések erősségének szabatos megállapítása. T. K. XLII., 1910., p. 90—92.
4. Analyse chimique d'une silbite et d'une chabasite trouvées en Hongrie. G. M. XLI., 1911., p. 195—196.
5. A Tarim-medence vidékének homokjairól. F. K. XLI., 1911., p. 272—283.
6. Über die Sande der Gegenden des Tarim-Beckens. G. M. XLI., 1911., p. 361—372.
7. Két magyar ásvány kémiai elemzése. F. K. XLI., 1911., p. 70—71.
8. A kecskeméti földrengés. F. K. 41., 1911., 596.
9. Jelentés a Velencei-hegységben végzett részletes földtani vizsgálatokról. É. J. 1911., p. 40—45.
10. Bericht über die im Gerbirge von Velence ausgeführten geologischen Studien, Jb. 1911., p. 43—49.
11. Alsómediterrán rétegek kibukkanása a főváros VII. kerületében a Telep utcában. F. K. XLI., 1911., p. 46—48.
12. Sangruben in Asien. S. S. 1911., p. 963—993.
13. Geológiai jegyzetek a Kudzsiri- ´s Szebeni-havasokról. É. J. 1912-ről. 1912. p. 68—79. (LIFFA Aurállal együtt
14. Beiträge zur Geologie der Gebirge von Kudzsir und Szeben. Jb. 1912. p. 74—86 (LIFFA Aurállal együtt)
15. Az andaluzit új előfordulása hazánkban. F. K. XLII., 1912., p. 909—911.
16. Neues Andalusitvorkommen in Ungarn. G. M. XLII., 1912., p. 956—957.
17. Az „Eresztevényi" bazalt „ilmenitje". F. K. XLII., 1912., p. 911—912.
18. Über das Titaneisen im Basalte von Eresztevény. G. M. XLII., 1912., p. 958—59.
19. BRUN Albert. Redherches sur l'exhalation volcanique, Genéve et Paris 1911, munkájának méltatása. F. K. XLII., 1912., p. 383.
20. Jelentés a Fejér megyében végzett reambuláló felvételről. É. J. 1912., p. 154—156.
21. Bericht über die Reambulation im Komitate Fejér. Jb. 1912., p. 171—173.
22. A dr. STEIN Aurél gyűjtötte közép-ázsiai homok- és talajminták ásványtani vizsgálata. F. I. É. XXI., 1913., p. 1—33.
23. Ásványtani Közlemények. M. Orvosok és Természetvizsgálók 36. Vándorgyűlésének Munkálatai. Bp. 1913., p. 172.
24. Über den Sand der Csepel-Insel. G. M. XLIII., 1913., p. 375—389.
25. Mineralogische Untersuchungen der von Aurel STEIN in Zentralaisen gesammelten Sand- und Bodenproben. Mitteilungen aus dem Jahrbuch der Ungarischen Geologischen Antstalt. Jb. XXI., 1913., 1—37.
26. A nadapi alunit. M. T. É. XXXI., 1913., p. 95—101.
27. A Cinderel-környékének geológiai viszonyai. É. J. 1913., p. 166—176. (LIFFA Aurállal együtt)
28. Die geologischen Verhältnisse der Umgebung des Cindrel. Jb. 1913., p. 182.—194 (LIFFA Aurállal együtt)
29. Tanulmányutam Németországban. É. J. 1913., p. 589—594.

30. Meine Studienreise in Deutschland. Jb. 1913., p. 569—665.
31. A Csepel-sziget homokjáról. F. K. XLIII., 1913., p. 331.
32. Balatoni hulló porok vizsgálata LÓCZY Lajos: A Balaton környékének geológiája és morfológiája című munkájában. Budapest, 1913., p. 351.
33. A Velencei-hegység geológiai és petrográfiai viszonyai. F. I. É. XXII., 1. 1914., p. 1—170.
34. Die geologischen und petrographischen Verhältnisse des Gebirges von Velence. Mitteilungen aus dem Jahrbuche der geologischen Reichsanstalt. XXII., 1. 1914., p. 1—185.
35. Quarc-porfitirok a Sebes völgyéből. F. K. XLIV., 1914., p. 402—407.
36. Quarporfirite aus dem Sebesthale. G. M. XLIV., 1914., p. 456—461.
37. A hatvani cukorgyár talajának vázrészei. F. K. XLIV., 1914., p. 407—410.
38. A Velencei-hegység geológiai és petrográfiai viszonyai. M. T. É. XXXII., 1914., p. 487—498.
39. Les constituants mineralogiques d'une sol de Hatvan. G. M. XLIV., 1914., p. 462—465.
40. A Surián környékének amfibolitja. M. T. É. XXXIII., 1915., p. 256—270.
41. A szeletai kőipar anyagának ásványtani leírása. KADIC O.: A Szeleta-barlang kutatásának eredményei c. munkában. F. I. E. XXXIII., 4. 1915., p. 212.
42. Mineralogische Beschreibung des Materials der Steinindustrei aus der Szeleta—Höhle, in Kadič Ö.: Ergebnisse der Erfoschung der Szeleta—Höhle, Jb. XXXIII., 4. 1915., p. 231.
43. Untersuchungen von Staubproben. Erschienen in der Arbeit: L. v. LÓCZY: Die geologischen Formationen der Balatongegend. Wie, 1915.
44. Reambuláció Budapest környékén. É. J. 1917—19., p. 40—41.
45. Vasmangánércek a Sebeshelyi havasokban. ROZLOZSNIK Pál: A „Macskamező" típusú vasmangánércek elterjedése Erdélyben c. cikkében. F. K. XLIX., 1919., p. 37.
46. Élő kristályok, T. K. 1919., p. 292—295.
47. Adatok az amfibolitok osztályozásához. M. T. É. 1921., p. 199—206.
48. Amfibolitok a Déli-Kárpátokban. M. T. É. XXXIX., 1921., p. 207—229. (VENDL Miklóssal együtt.)
49. Über Amphibolite aus den Südkarpathen. C. M. 1922., p. 3—11. (VENDL Miklóssal együtt).
50. A verseci gnájsz nagy földpátszemei. M. T. É. XXXIX., 1922., p. 178—180.
51. Adatok a plagioklászok meghatározásához. M. T. É. XXXIX., 1922., p. 220—229. (VENDL Miklóssal együtt)
52. Magnetitgnájsz a Sebes völgyében. M. T. É. XL., 1923., p. 57—66.
53. Reambuláció Budaörs környékén. É. J. 1917—1919-ről., 1923., p. 42—47.
54. Kőzetalkotó ásványok a Déli -Kárpátok kristályos paláitól. M. T. É. XL., 1923., p. 204—213.
55. Reambulation in der Umgebung v. Budaörs. Jbericht d. Geol. Anstalt 1917—1924., Bp. 1928., 43—47.
56. Über einige gesteinbildende Mineralien aus des Südkarpaten. CB. f. Min. 1924., 1—10.
57. Über einen Riebeckit. Z. K. 1924., p. 135—140.
58. Szentendre, Leányfalu, Dunabogdány és Pomáz környékén végzett földtani felvétel. É. J. 1924-ről, 1928., 48—50.
59. Über die Umgebung von Szentendre, Leányfalu, Dunabogdány und Pomáz. Jb. 1924., 1928., 101—102.
60. Beitrag zur Bestimmung der Plagioklase. C. M. A. 1925., P. 177. (VENDL Miklóssal egytt).
61. Beitrag zur Kenntnis der sogenanten Pikrite im Banat. C. M. A. 1925., p. 297—304.
62. Az ásványtan és kőzettan főbb eredményei és irányai az utolsó években. Magyar Földrajzi Évkönyve és Zsebatlasz. 1925., p. 108—118.
63. Az alterpedrozói riebeckit. M. T. E. XLII., 1925., p. 206—213. — Der Riebeckit von Alter Pedroso, M. T. E. XLII., 1925., 214.
64. A Somló- és Szárhegy geológiája és egykori hévforrásai. H. K. IV—VI., 1924—26., p. 37—45.
65. Über die geologischen Verhältnisse der Somlyó- und Szárhegy -Berge und ihre einstigen Thermen. Z. H. IV—VI., 1924—26., p. 124—133.
66. Beiträge zur Klassifikation der Amphibolite. M. N. XXIII., 1926., p. 59—64.
67. Alkáli kőzetek Anina és Stájerlak környékén. M. T. É. XLII., 1926., p. 243—253.
68. Magnetitgneis im Sebesthal. M. N. XXXIII., 1926., p. 96—104.
69. A Magyar Tudományos Akadémia tagjainak hatása az ásványtan és kőzettan fejlődésére hazánkban. Magyar Tudományos Akadémia, Bp. 1926., p. 1—31.
70. Über die Amphibolite der Surián-Gebirgsgruppe. M. N. XXXIV., 1926. p. 91—107.
71. Über die Sande der Umgebung von Konia. M. N. XXXIV., 1926—27., p. 74—90.
72. A magyarországi riolittípusok. Magyar Tudományos Akadémia, Bp. 1927., p. 1—96.
73. Die Typen der Ungarischen Rhyolithe. N. J. A. 55., 1927., p. 183—249.
74. Professor Dr. Franz SCHAFARZIK. M. N. XXXIV., 1926—27., 5—6.
75. Adatok a Duna nagymaros-szentendrei szakaszának ismerezéheu. H. K. VII—VIII., 1927—28., p. 26—30. 1929.
76. Beiträge zur Kenntnis der Donau zwischen Nagymaros und Szentendre. Z. H. VII—VIII., 1927—28., p. 113—118. 1929.
77. A Duna budapesti homokjának ásványai és kémiai összetétele. A. K. 1928., V—VI., p. 1—14.
78. Hidrológiai és tektonikai vonatkozások. H. K. III., 1928., p. 10—18.
79. Hydrologische und tektonische Beziehungen. Z. H. III., 1928., p. 68—75.
80. A Budai-hegység kialakulása. Szent István Akadémia természettudományi osztályának felolvasásai. II. köt., 3. füz., 1928., p. 1—22.
81. Konia környékének homokjairól. M. T. É. XLV., 1928. 317—330.
82. Id. LÓCZY Lajos tiszteleti tag emlékezete. M. T. A. E. XX., 9., 1928., p. 1—43.
73. A talajvíz az óbudai suvadásos területen. H. K. IX., 1929., p. 60—75.
84. Das Grundwasser im Rutschgelände von Óbuda. Z. H. IX., 1929., p . 184—200.
85. Rutschungen in lössbedeckten Tongebieten im III. Bezirk von Budapest. G. B. 1929., Heft 2. 1—20.
86. Geológiai kirándulások Budapest környékén. F. I. K. 1929., p. 1—343. (Dr. SCHAFARZIK Ferenccel együtt).
87. Petrographische Untersuchung der paläolitischen Abspliesse aus der Höhle von Büdöspest. M. N. 37. 1930. p. 32—50.
88. A büdöspesti paleolitos szilánkok kőzettani vizsgálata. M. T. É. XLVII., 1930 , p. 468—483.
89. A Lágymányos talajvízéről. H. K. X., 1930., p. 31—45.
90. Zur Kenntnis sulfathaltiger Grundwässer. G. B. 1930., 4. p., 1—9.
91. A Balaton menti werfeni rétegek vízlőségéről. H. K. X., 1930. p. 101—110.
92. La richesse d'eau des couches werfeniennes au bord du lac Balaton. Publications Hydrologiques. X., p., 110—120.
93. A budapesti agyagterületek csuszamlásai. A Magyar Mérnök- és Építészegylet Közlönye. LXIV., 1930., p. 65—88.
94. Über das Grundwasser des Lágymányos. Z. H. X., 1931., p. 6—23.
95. SCHAFARZIK Ferenc emlékezete. A M. kir. József Műegyetemen tartott emlékünnepély beszédei. 1930—31., p. 89—109.
96. A budai hegyek kialakulása. T. K. LXIII., 1931., p. 449—463.
97. Les eaux souterraines de Lágymányos (Budapest). Publications Hydrologiques. X., 1931., p. 125—140.
98. Über die Pyroxen-Andesite des Cserhátgebirges. T. M. XLII., 1932., p. 491—550.
99. A Szászvárosi- és Szebeni-havasok kristályos területe. G. H. 4., 1932. p. 1—367.

100. Das Kristallin des Sebeser- und Zibins-Gebirges. G. H. 4., 1932., p. 1—367.
101. A Cserhát piroxénandezitjairól. M. T. É., 49., 1932., p., 504—563.
102. A kiscelli agyag. F. I. É. XXIX. 2. 1932. 1—156.
103. Der kisceller (kleinceller) Ton. Annales Instituti Regii Hungarici Geologici XXIX., 1931., p. 93—152.
104. A kiscelli agyag mállása. M. T. É. XLVIII., 1931., p. 237—255. — Die Verwitterung des Kleinzeller Tones. M. T. É. XLVIII., 1932., p. 256.
105. Über die Bildung des Budaer Bitterwasser s. Z. H. XII., 1932., p. 5—18.
106. A budai keserűvíz képződéséről. H. K. XII., 1932., p. 5.
107. A Csódihegy andezitjának mállásáról. M. T. É. L., 1933., 589—615.
108. PÁLFY Móric lev. tag emlékezete. M. T. A. E. XXI., 14., 1933., p. 1—34.
109. LYELL aktualista elve és a hegyek keletkezésének elmélete. (Elnöki megnyitó) F. K. LXIII., 1933., p. 99—109.
110. A kemenceszéki medence szerkezete. M. T. É. L., 1933., p. 559.—571. (Dr. SCHAFARZIK Ferenccel együtt).
111. Untersuchungen über Verwitterung des Andesits vom Csódiberge (Ungarn). T. M. XLIV., 1933., p. 437—462. (Dr. TAKÁTS Tiborral együtt)
112. Adatok a Bükk hegységi paleolitok kőzettani ismeretéhez. M. T. É. L., 1934., p. 573—587.
113. A Budapest környéki löszről. M. T. É. LII., 1934., p. 713—787. (Dr. TAKÁTS Tiborral és dr. FÖLDVÁRI Aladárral együtt).
114. Studien über den Löss der Umgebung von Budapest. N. J. A. LXIX., 1934., p. 117—182.
115. BÖCKH Hugó 1. tag emlékezete. M. T. A. E. XXI., 23., 1934., p. 1—35.
116. Kristályos palák keletkezéséről. (Elnöki megnyitó) F. K. LXIV., 1934., p. 46—57.
117. A Börzsöny hegység néhány löszéről. M. T. É. LIII., 1935., p. 18—202. — Über einige Lösse des Börzsönyer Gebirges. M. T. É. LIII., 1935., p. 202.
118. Radioaktivitás és földtan. F. K. LXV., 1935., p. 56—67.
119. Adatok a cserépfalui paleolitok kőzettani ismeretéhez. M. T. É. LIII., 1935., p. 203—230.
120. Újabb adatok a Börzsönyi hegység löszének ismeretéhez. M. T. É. LIV., 1936., p. 177—206.
121. Über den Löss des Börzsöny-Gebirges (Ungarn). N. Jb. Min. 75. B. p. 39—141. 1936
122. A petróleum keletkezésére vonatkozó újabb elméletek. F. K. LXVI., 1936., p. 72—78.
123. STENO munkásságának méltatása. (Elnöki megnyitó) F. K. LXVII., 1937., p. 79—88.
124. Földtan és ivóvízellátás. Magyarország ivóvízellátása c. mű 109—131. lapján. 1938
125. A koralszigetek ivóvizei. T. K. LXX., 1938., p. 272.
126. A geológiai szaknyelv helyes magyarsága. (Elnöki megnyitó). F. K. LXVIII., 1938., 74—80.
127. A városligeti új artézi kút. T. K. LXX., 1938., p. 273.
128. A szarvaskői wehrlitről. M. T. É. LVIII., 1939., p. 591—606.
129. Megemlékezés HOFMANN Károly és KRENNER József születésének 100. évfordulójáról. F. K. LXIX., 1939. p. 61—66.
130. Über den Wehrlit von Szarvaskő. M. T. É. LVIII., 1939., p. 607.
131. A Szabó József-emlékérem átadásakor mondott beszéd. F. K. LXIX., 1939., p. 66.
132. Alföldi kutak betongyűrűinek gyors elpusztulása. T. K. LXXII., 1940., p. 208.
133. A Magyarhoni Földtani Társulat 90 éves múltjára való emlékezés. F. K. LXX., 1940., p. 24—32.
134. A paleolitok kőzetanyaga. (KADIĆ Ottokár munkájában). G. H. XIV., 1940., p. 155—181.
135. A nehéz vízről. H. K. XX., 1940., p. 352—358.
136. Megnyitóbeszéd a bánya-, kohó- és erdőmérnöki karnak Sopronban az 1940. évi október hó 20-án tartott megnyitó ünnepélyén. A M. Kir. József Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 1939/40. tanévi Évkönyve. p. 71—74.
137. A budapesti meleg gyógyforrásokról. Rektori tanévmegnyitó és székfoglaló értekezés. A M. Kir. József Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 1939/40. tanévi évkönyve. p. 41—67.
138. A M. Kir. József Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 1941. évi soproni nyári egyetemi tanfolyama megnyitásakor megnyitó beszéd. A M. Kir. József Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 1940/41. tanévi Évkönyve p. 51—56.
139. Beszéd a szegedi egyetem megnyitásakor. Szegedi Egyetemi Évkönyv. 1940/41.
140. Avató beszéd SCHIMANEK Emil nyilv. r. tanár tiszteleti doktori avatásán. A M. Kir. József Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 1940/41. tanévi Évkönyve. p. 23—24.
141. A Mérnöki Továbbképző Intézet első záróülésén megnyitó beszéd. A M. Kir. József Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 1940/41. tanévi Évkönyve. p. 32—34.
142. Beszámoló a M. Kir. József Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 1941/42. tanévi megnyitó közgyűlésén. A M. Kir. József Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 1940/41. tanévi Évkönyve. p. 255—276.
143. Über das schwere Wasser. ZH. XX., 1941., p. 356.
144. Az ógradinai nefelinszienit. M. T. É. LXI., 1942., p. 1071—1085. — Der Nephelinsyenit von Ógradina. M. T. É. LXI., 1942., p. 1086.
145. A víz sokoldalú szerepe. (Elnöki megnyitó) H. K. XXII., 1942
146. Ásványtan I. Budapest, Egyetemi Nyomda, 1942., pp. 516 (Dr. MAURITZ Bélával együtt).
147. Ásványtan II. Budapest, Egyetemi Nyomda, 1942. pp. (Dr. MAURITZ Bélával együtt).
148. Válogatott fejezetek a geológiából c. munkában: A laza törmelékes kőzetekről. Budapest, Mérnöki Továbbképző Intézet, 1942. pp. 32
149. A Hidrológiai Szakosztály 25 éves jubileuma. H. K. XXII., 1942., p. 3—9.
150. A kőzetek pusztulása és megvédése. T. K. 1943., p. 1—12.
151. A budapesti melegforrások. B. Sz. 1944., p. 257—283.
152. Budapest gyógyforrásai közös védőterületének tervezete. H. K. XXIV., 1944., p. 1—41.
153. A budapesti melegforrások. B. Ü. 1944., p. 1—27.
154. Budapest gyógyforrásai közös védőterületének tervezete. B. Ü. 1944., p. 1—41.
155. ZSIGMONDY Vilmos munkássága. H. K. XXIV., 1944., p. 67.
156. Carrarai márványszobrok kezelése. Természettudomány 1947., p. 125.
157. Száz éve. F. É. XII., 1947., p. 1—3.
158. A budapesti keserűvizes telepek hidrogeológiája. B. Ü. 1948., p. 1—96.
159. Hidrogeologie der Bitterwasserquellen von Budapest. H. K. XXIX., 1949. p. 1—7.
160. Hydrogeology of Budapest. Bitter Mineral Water wells. Extrait de l'Assemble Gen. l'Union Géodesique. Oslo 1948. p., 187—196.
161. Geológiai szakvélemény a Harka—Kópháza állomáson megindított fúrásról. H. K. XXX., 1950., p. 216—228.
162. Über sulfathaltige Grundwässer. A. V. 2. 1952., p. 125.—152 (ALMÁSY Andorral együtt).
163. Geológia I—II. Budapest, Tankönyvkiadó, 1952. pp. 655; pp. 559.
164. A dömösi áttörés s a Duna kialakulása. M. O. II., 1952., p. 511—534.
165. Kongresszusi megnyitó. M. O. X., 3—4., 1953., p. 305—306.
166. SCHAFARZIK Ferenc. H. K. XXXIV., 1954., p. 285—286.
167. Flourit előfordulása Léva (Levice) mellett. A. M. P. VII., Szeged, 1953/54., 68. — Vorkommen von Fluorit bei Levice. A. M. P. VII. Szeged., 1953/54. p. 68.

168. SCHAFARZIK Ferenc a hazai műszaki földtan megalapítója (1854—1927) Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára Műszaki Tudománytörténeti Kiadványok. 4. p. 1—52. 1954
169. Az eruptív kőzetek mállásának vizsgálata. BME. tud. ülésszak összefoglalója. 1955. ápr. 1—2. p. 20—21.
170. Geológia I. Második, javított kiadás. Tankönyvkiadó, Bp. 1953., p. 1—623.
171. Schnellmethode zur Unterscheidung von Pyrit und Markasit. Acta Min. Petr. Szeged, VIII., 1955. p., 63—70. Társszerző: MÁNDY Tamás
172. Az eruptív kőzetek mállásának vizsgálata. Hozzászólásokkal. A MTA Műsz. Tud. Oszt. Közl. XX., 3—4., 1957., p. 201—233.
173. Untersuchungen über die Verwitterung von Eruptivgesteinen. Acta Technica, XVIII., 3—4., 1957. p., 311—339.
174. A Budapesti Műszaki Egyetem Ásvány- és Földtani Tanszékének története. Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára, Műszaki Tudománytörténeti Kiadványok 7. sz., Tankönyvkiadó 1957., p. 1—98.
175. Geológia II. Második, javított és bővített kiadás. Tankönyvkiadó, Bp., 1957., p. 1—638.
176. Geológia I. Harmadik, javított kiadás. Tankönyvkiadó, Bp., 1957., p. 1—623.
177. Über die blaue Farbe einiger Mineralien. Acta Min. Petr. XI., 1958., Szeged, 61—67., Társszerző: MÁNDY Tamás
178. Über die Verwitterung der Nephelinsyenite. Periodica Polytechnica, 3., Bp.; 1958., p. 239—241.
179. A százéves Magyarhoni Földtani Társulat története. Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára, Műszaki Tudománytörténeti Kiadványok 9. sz., Tankönyvkiadó, 1958., p. 1—276.
180. Szemelvények SZABÓ József levelezéséből. Földtani Közlöny, 90., 1960., p. 230—236.
181. Über einen Apatit. Acta Min.—Petr. XIII., Szeged 1960., p. 73—74.
182. A talajvíz szulfát ionjának csökkenése. Hidrológiai Tájékoztató, 1962., április, 7—8.
183. Geológia I. Negyedik, átdolgozott kiadás. Tankönyvkiadó, Bp. 1962,. p. 1—591.
184. Geológia II. Harmadik, átdolgozott kiadás. Tankönyvkiadó, Bp., 1963., p. 1—568.
185. A források védelméről. Hidrológiai Tájékoztató, 1967. május.; p., 10—13.
186. Régi elgondolások a felszíni és felszín alatti vízről. Hidrológiai Tájékoztató, 1968., június.; p. 17—24.
187. A víz a repedezett, tömött kőzetekben. Hidrológiai Tájékoztató, 1969., június, p. 10—13.
188. Emlékezés az első magyar mérnökgeológusra. Hidrológiai Tájékoztató, 1970. június (sajtó alatt).
189. SCHAFARZIK Ferenc tanulmányai a budapesti forrásokról. Hidrológiai Tájékoztató, 1971. június (sajtó alatt).
190. Geológia I. Ötödik, átdolgozott kiadás. Tankönyvkiadó, Bp., 1971., (sajtó alatt).

Rövidítések:

T. K.	=	Természettudományi Közlöny
F. K.	=	Földtani Közlöny
G. M.	=	Geologische Mitteilungen (= a Földtani Közlöny német nyelven megjelent része)
É. J.	=	Magyar Állami Földtani Intézet Évi Jelentése
J. B.	=	Jahresberichte der königl. Geologischen Anstalt (= MÁFI évi jelentéseinek német ny elven megjelnő kötetei)
S. S.	=	Steinbruch und Sandgrube
F. I. É.	=	Magyar Állami Földtani Intézet Évkönyve
Jb.	=	Jahrbuch der königl. ungrischen Geologischen Anstalt (= az Évkönyvek német nyelven megjelenő kötetei)
M. T. É.	=	Matematikai és Természettudományi Értesítő
C. M. A.	=	Zentralblatt für Mineralogie, Geologie und Paleontologie Abteilung A.
Z. K.	=	Zeitschrift für Krystallographie
H. K.	=	Hidroglógiai Közlöny
Z. H.	=	Zeitschrift für Hydrologie (= a Hidrológiai Közlöny német nyelvű kötetei)
M. N.	=	Mathematische und naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn
N. J. A.	=	Neues Jahrbuch für Mineralogie, Geologie und Paleontologie Abteilung A.
A. K.	=	Anyagvizsgálók Közlönye
MTAE	=	Emlékbeszédek a Magyar Tudományos Akadémia elhunyt tagjai fölött
G. B.	=	Geologie und Bauwesen
T. M.	=	Tschermak's Mineralogische und Petrographische Mitteilungen
G. H.	=	Geologica Hungarica, series geologica
B. Sz.	=	Budapesti Szemle
B. Ü.	=	A budapesti Központi Gyógy- és Üdülőhelyi Bizottság Reuma- és Fürdőkutató Intézetének Kiadványa
A.	=	Acta Technica Academiae Scientiarum Hungaricea
M. O.	=	MTA Műszaki Tudományok Osztályának Közleményei
A. M. P.	=	Acta Mineralogica et Petrographica Universitatae Szegediensis
F. É.	=	Földtani Értesítő

Dr. Dudich Endre úr, c. egyetemi docens (Vendl professzor úr unokaöccse) volt szíves tájékoztatni arról, hogy a szülőváros, Ditró 1996-ban, ünnepi, oktatási rendezvénysorozat keretében emlékülést szentelt dr. Vendl Aladár születésének 110., halálának 25. évfordulója alkalmával.

Kérem tekintsék meg e rendezvény gazdag programjaira invitáló meghívó lapjait:

Szíveskedjék a kis képekre kattintani.

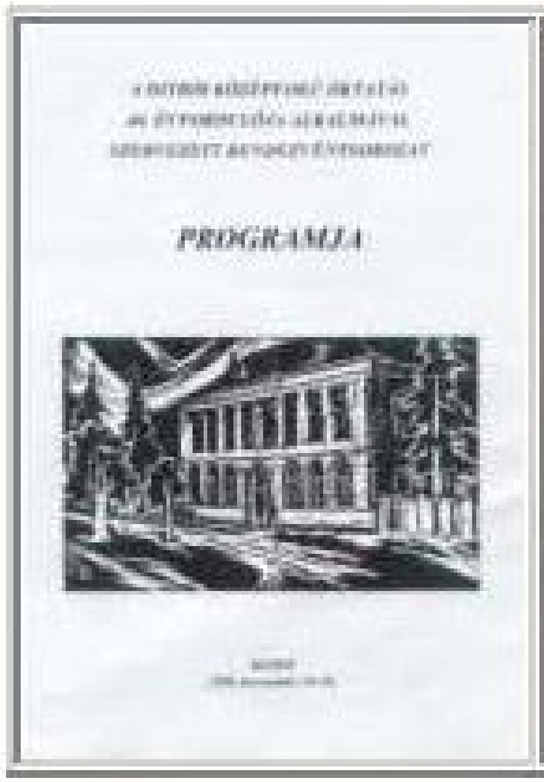

A DITRÓI KÖZÉPFOKÚ OKTATÁS

40. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁVAL

SZERVEZETT RENDEZVÉNYSOROZAT

PROGRAMJA

DITRÓ

1996 november 14-16.

1996 november 14 (csütörtök)

d.u. ***a meghívottak, vendégek fogadása***

1996 november 15 (péntek)

10,00 ***Tisztelgés az Alma Maternek***

- **Előadások**: *Puskás Kolozsvári Imre* (aligazgató)
  "40 éves a ditrói középfokú oktatás"
  Fülöp Csilla, Gálpál Zita (X. osztályos tanulók)
  Iskolánk névadója Ditrói Puskás Tivadar;
- **Emlékkockák a régi iskoláról** volt diákok, tanárok vallomásai;
- **Ünnepi műsor**

14,00 ***Testvériskolák minifoci vetélkedője***

19.00 ***Kerekasztal értekezlet*** ***Értelmiségképzés és megmaradás***
Vitaindító: *Dr. Kubovics Imre docens* (ELTE, Budapest)

20,00 ***A Csíkszeredai "Nagy István" Zene és Képzőművészeti Középiskola tanulóinak koncertje*** *Vezényel: Köllő Ferenc*

21,00 ***Táncest***

1996 november 16 (szombat) - a középiskola díszterme

Emlékülés

Dr. Vendl Aladár akadémikus, Kossuth díjas geológus professzor születésének 110., halálának 25. évfordulója alkalmával

10,00 ***Üdvözlések***

Petres László, Ditró község polgármestere

Kedei Ilona, a ditrói "Puskás Tivadar" Középiskola igazgatója

Zayzon Sámuel, szervezőbizottsági tag

10,20 Megemlékezés, tudományos előadások

Dr. Dudich Endre
(Magyarhoni Földtani Társulat, Magyar Állami Földtani Intézet, Budapest):
Ditrótól a Kossuth-díjig -Dr. Vendl Aladár geológus professzor élete és munkássága

Dr.Ditrói Puskás Zuárd (tanszékvezető docens, ELTE, Budapest):
A Mecsek-hegységi uránércesedés ásványtana és geokémiája

Pál-Molnár Elemér (oktató geológus, JATE, Szeged):
A Ditrói-szienitmasszívum kutatástörténete

Dr. Jakab Gyula (geológus, Gyergyószentmiklós):
A Ditrói-alkáli masszívum petrogenezise

Zólya László, Ionescu Lucian (geológusok, Csíkszereda):
Biogeofizikai kutatások Orotván

Dr. Hajdú-Moharos József, Horváth Zsolt
(Balaton Akadémia, Lóczy Lajos munkacsoport, Balatonalmádi):
A Kárpát-Pannon régió tájbeosztása (számítógépes térkép- és adatbázis)

Péter Elek (geológus, Csíkszereda):
A Keleti-Kárpátok ásványvíztároló struktúráinak sajátosságai

Jánosi Csaba (geológos,Csíkszereda):
A Csomád-Büdös hegycsoport utóvulkanikus megnyilvánulásai

Makkfalvi Zoltán (geológus, Csíkszereda):
Borszék ásványvizei

14,00 Szobor- és emléktáblaavatás a Középiskola bejárati előterében, illetve a szülői háznál

A rendezvénysorozat szervezésében közreműködő intézmények:

A DITRÓI "PUSKÁS TIVADAR" KÖZÉPISKOLA

DITRÓ KÖZSÉG POLGÁRMESTERI HIVATALA

A ROMÁNIAI MAGYAR PEDAGÓGUSOK SZÖVETSÉGE

A MAGYAR FÖLDTANI TÁRSULAT

A BALATON AKADÉMIA LÓCZY LAJOS MUNKACSOPORTJA

A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG SZÉKELYFÖLDI OSZTÁLYA

Dr. Dudich Endre c. egyetemi docens előadása,
amely Ditrón, 1996. november 16-án,
a dr. Vendl Aladár professzor emlékére rendezett ünnepségen hangzott el.

Tisztelt Polgármester úr, kedves ünneplő közönség, hölgyeim és uraim!

Ha csak a múlttal foglalkozunk, elszalasztjuk a jövő lehetőségeit. Ha pedig egyáltalán nem foglalkozunk a múlttal, nem ismerjük föl a jövő lehetőségeit.

Ebben is célszerű tehát mértéket tartani.

Most azért jöttünk össze, a szűkebb és a tágabb hazából, hogy tisztelegjünk a magyar tudomány fényes múltjának egy nagy egyénisége, Vendl Aladár professzor emléke előtt, aki **száztíz éve itt Ditrón született és huszonöt éve hunyt el Budapesten.**

Az édesapa, a bajor származású **idősebb Vendl Aladár,** a ditrói polgári iskola latin-magyar-német tanára, majd igazgatója volt, francia képesítésű és műveltségű, lelkes pedagógus, aki nagy kedvvel és tehetséggel zongorázott és cimbalmozott is. Felesége, a francia származású **Moder Anna,** 1886-ban szülte meg első gyermeküket, Aladárt, aki életének első kilenc évét Ditrón töltötte. A ditrói patak kavicsai keltették fel érdeklődését a föld titkai iránt, mint ezt mindig szívesen emlegette.

Az apát 1895-ben, áthelyezték az ország túlsó végébe, Sopronba. Egy gyermeksír maradt utánuk Ditrón, az alig kétévesen elhunyt **Kornéliáé** (Nellié).

Három gyermek folytatta tanulmányait Sopronban: Aladár, Mária és Károly. Ott még két testvérük született, Miklós és Józsa.

A népes családból Aladár mellett Mária és Miklós is a földtudományokat választották élethivatásul, nemes versenyben bátyjukkal.

Így Aladár a középiskolát már Sopronban járta ki, és 1904-ben ott érettségizett.

A tehetséges fiatalember Budapestre ment egyetemi tanulmányokat folytatni, és felvették a híres Eötvös Kollégiumba. A Tudományegyetemen **természetrajz-kémia** szakos hallgató lett, és 1909-ben kapta meg középiskolai tanári oklevelét.

Nyomban a rákövetkező évben ledoktorált: **"sub auspiciis regis"**, királygyűrűsen. Ez azt jelenti, hogy alsó, közép- és felsőiskolai tanulmányait mindvégig kitűnő osztályzattal végezte el.

Doktori értekezése a Duna homokjának ásványos összetételével foglalkozott. Ezzel az üledékek korszerű vizsgálatának, a szediment-petrográfiának magyarországi úttörőjévé vált.

Két évig tanársegéd volt a budapesti **József Nádor Műegyetemen,** majd az ország központi kutatóintézete, a **Magyar Királyi Földtani Intézet** geológusa lett.

1912-ben földtani térképezést végzett a Déli Kárpátokban. Ekkor készült jegyzetei tanúskodnak többek között művészi rajzkészségéről is, amit a későbbiekben hallgatói is megcsodáltak.

A következő évben tanulmányutat tett Németországban és Olaszországban. Különösen mély benyomást tettek rá a ma is működő tűzhányók.

1914-ben a Műegyetem **magántanárrá** fogadta **"technikai geológia"** tárgykörből.

Mint annyi más ígéretes magyar pályakezdést, az övét is megszakította az első világháború.

Fiatal tisztként mindjárt a harcok első napjaiban **orosz fogságba** esett. A hadifogság négy éve alatt megjárta az Uralt és Szibériát is. Erről az időről nem szívesen beszélt. Ma is csak a Szolikamszkból és Novonikolajevszkből menyasszonyának küldött, francia nyelvű levelezőlapjai tanúskodnak róla.

Mikor 1970-ben először készültem a Szovjetunióba utazni, megemlítettem neki, hogy szeretnék elmenni Szibériába is. Tömören csak annyit mondott: "Magyar ember csak akkor menjen Szibériába, ha viszik."

Hazatérvén, végre oltár elé vezethette menyasszonyát, **Schafarzik-Tavaszy Valériát.**

Kétéves időközökkel három gyermekük született: **Anna, Aladár és Valéria.**

Nem volt könnyű újra elhelyezkednie, hiszen Magyarország kevesebb, mint egyharmadára zsugorodott, elvesztve hagyományos bányavidékei nagy részét és a magyar medencét körülölelő hegységeket. Mégis sikerült munkáját folytatnia a

Földtani Intézetben. Többek között részt vett a **kőolaj- és földgázkutatásban is.** Emellett magántanári előadásokat tartott a Műegyetemen.

Szakmai pályája ettől kezdve meredeken ívelt fölfelé.

Már 1923-ban levelező, 1931-ben pedig rendes tagjává választotta a **Magyar Tudományos Akadémia.** Ennek később másodelnöke lett, sőt képviselője a magyar országgyűlés felsőházában.

1927-ben nevezték ki **nyilvános rendes tanárnak a Műegyetem Ásvány- és Földtani Tanszékére. (Onnan vonult nyugállományba 33 évvel később, 1960-ban.)**

Nyolc éven át a **Magyarhoni Földtani Társulat elnöke** volt, az osztrák, a német, a francia, az angol és a finn Földtani Társulat tagja.

Volt **dékánja,** majd **rektora** is a budapesti Műegyetemnek. Megkapta a Magyarhoni Földtani Társulat legmagasabb elismerését, a **Szabó József emlékérmet,** a "Szebeni és Szászvárosi havasok kristályos területe" című monografikus művéért. Ezzel egyúttal a **Magyar Tudományos Akadémia nagydíját** is elnyerte.

A volt professzorával, **Mauritz Bélával** közösen írt kétkötetes "Ásványtan" tankönyvét a Magyar Tudományos Akadémia **Kornfeld-díjjal** tüntette ki.

A második világháború Vendl Aladár számára ismét súlyos megpróbáltatásokat hozott.

Gellérthegyi villájuk Budapest ostroma során lakhatatlanná vált, 1944/45 telét a Gellért-fürdő melegforrás-barlangjában vészelték át.

Egyetlen fia, a vegyészmérnökként katonai szolgálatot teljesítő ifjabb Aladár, szovjet fogságból nem tért haza, nem érve meg Zsuzsa lányának születését.

A csapások után mindent újra kezdett, a Műegyetemen és a Tudományos Akadémián egyaránt.

Méltányolták is: 1948-ban az elsők között kapta meg a legrangosabb magyar tudományos kitüntetést, a **Kossuth-díj I. fokozatát.**

Az 1952. év nagy örömet és nagy bánatot is hozott számára. Megjelent kétkötetes "Geológia" tankönyve, amely később még két kiadást ért meg, és mérnöknemzedékek tanultak belőle. Azonban hosszú és súlyos betegség után elhunyt szeretett felesége, akit mindvégig odaadóan ápolt.

Még arra is volt ideje és energiája, hogy megírja a Magyarhoni Földtani Társulat százéves történetét, 1848-tól 1948-ig. (Ez 1958-ban jelent csak meg.)

74 évesen, 1960-ban vonult nyugdíjba a tanszékről, de továbbra is bejárt, és haláláig fenntartotta tevékeny kapcsolatát volt munkatársaival és tanítványaival. 80. születésnapját még bensőségesen együtt ünnepelték.

1971. január 9-én távozott el végleg.

Szeles, havas-esős napon búcsúztunk tőle a budapesti Farkasréti temető akadémiai parcellájában.

A hivatalos és baráti búcsúztatások, majd a napilapokban és a szakfolyóiratokban közzétett megemlékezések részletesen méltatták sokoldalú és alapos tudományos munkásságát.

Ez kiterjedt az

- **ásványtan** (34),
- **kőzettan** (42),
- **földtani térképezés** (11),
- **vízföldtan** (31),
- **regionális geológia, mérnökgeológia** (4) mellett
- a **földtani tudományok történetére** (21) is,

hogy csak a legfontosabbakat említsük.

Mindezen szakterületeken maradandót alkotott, munkái ma is nagy haszonnal olvashatók.

A Budapesti Műszaki Egyetem 1986-ban, születésének százéves évfordulóján, ünnepi ülést szentelt neki.

Szívbéli örömünkre szolgál, hogy most szülőhelye, Ditró is méltó módon megemlékezik róla.

Kérem, fogadják a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyarhoni Földtani Társulat, a Budapesti Műszaki Egyetem, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem, valamint, immár ükunokákig bezárólag, a család köszönetét mindazok, akik ezt a megemlékezést kezdeményezték, megszervezték és kivitelezték.

Adja Isten, hogy módunk legyen a jövőben minél több hozzá hasonló nagy magyar tudós előtt tisztelegni, itt Ditróban, de másutt is, egész Európában és szerte a világban, amelynek meg kell tanulnia, hogy -- mint már Zrínyi Miklós megmondotta volt -- **"senkinél nem vagyunk alábbvalóak."**

Köszönöm, hogy kitüntettek meghívásukkal, és hogy türelemmel meghallgattak.

Ditrói fényképek, amelyek megtekintéséhez szíveskedjék a kis képekre kattintani.

Dr. Vendl Aladár portrészobra a ditrói Gimnáziumban

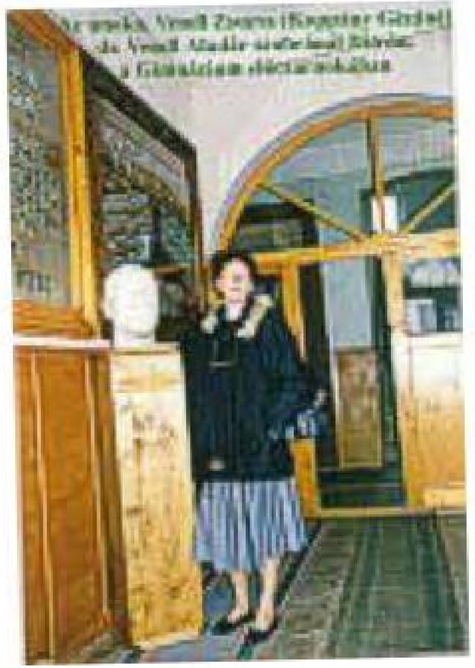

Az emléktábla dr. Vendl Aladár ditrói szülőházán

A ditrói Notre Dame

Dr. Vendl Aladár portrészobra a ditrói Gimnáziumban

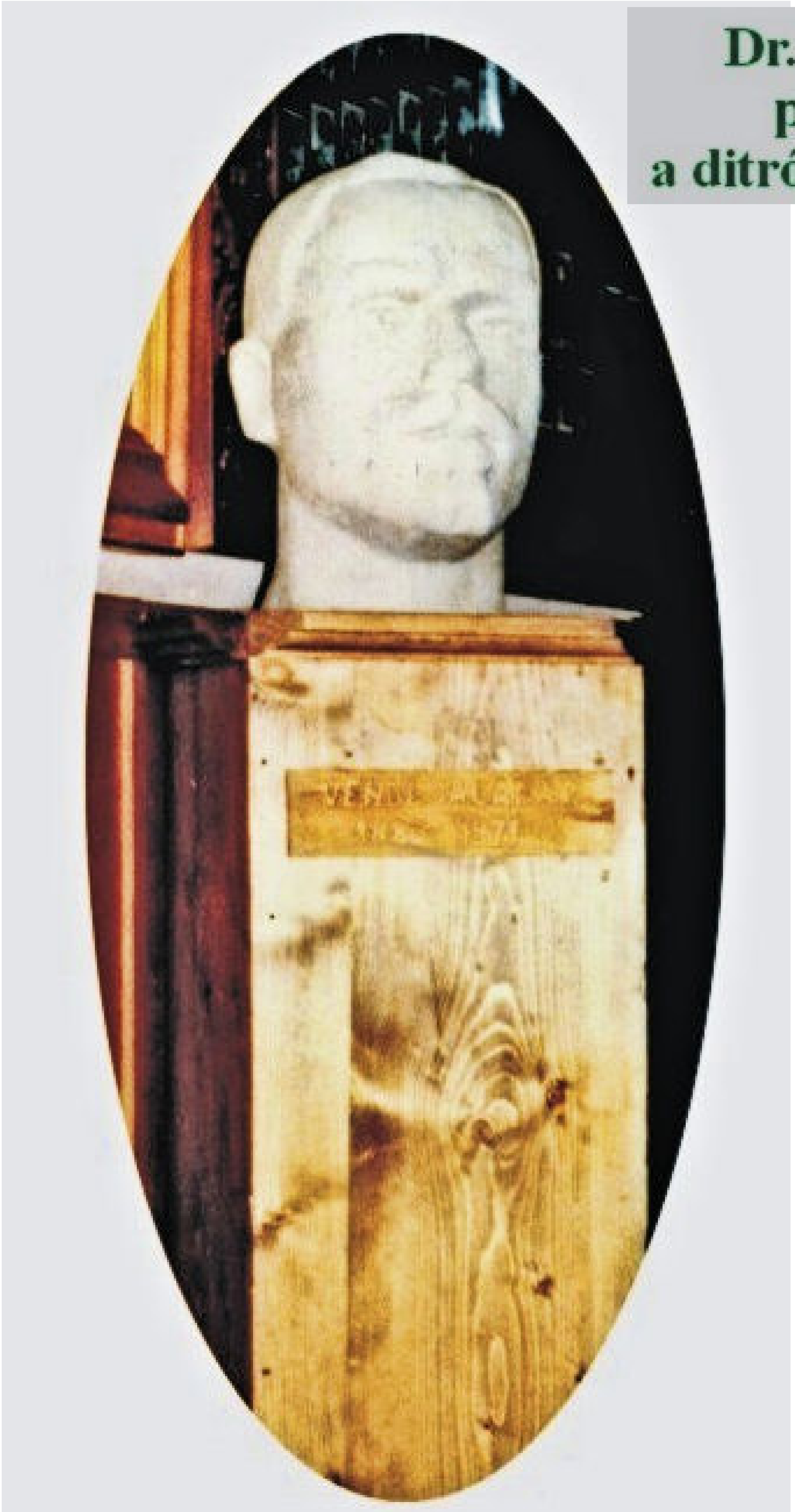

**Az unoka, Vendl Zsuzsa (Koppány Gézáné)
dr. Vendl Aladár szobránál Ditrón,
a Gimnázium előcsarnokában**

Az emléktábla dr. Vendl Aladár ditrói szülőházán

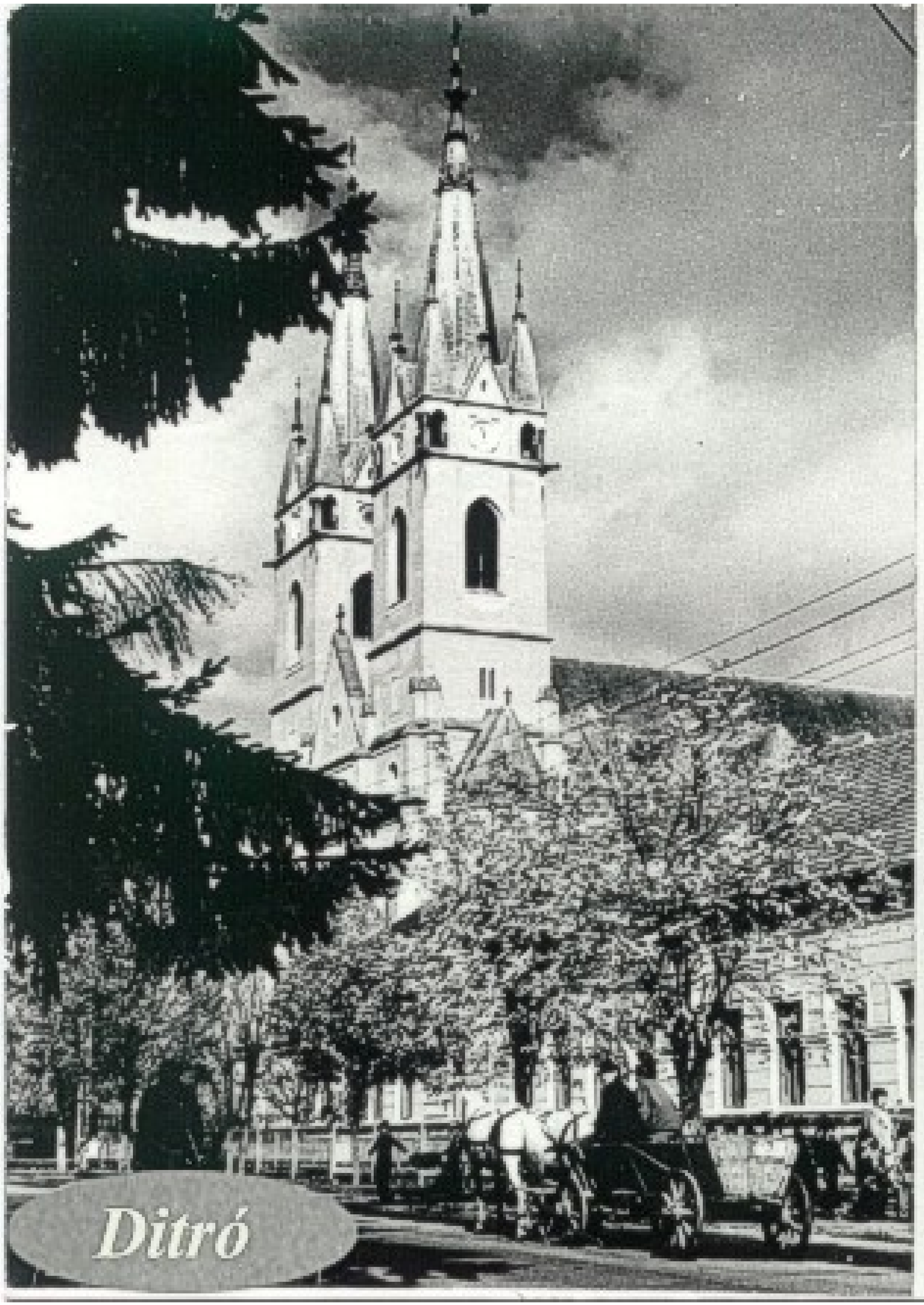
Ditró

A ditrói Notre Dame